

Barbara Gmerek-Skalik

Jawor – stolica księstwa świdnicko-jaworskiego

Projekt zajęć w klasie VI

Treści programowe: historia miasta zapisana w zabytkach i innych źródłach historycznych.

Cel ogólny: poznanie dziejów Jawora w czasach księstwa świdnicko-jaworskiego w różnych aspektach.

Cele operacyjne – uczeń potrafi:

- określić położenie geograficzne swojej miejscowości,
- opisać herb Jawora,
- opowiedzieć legendę o św. Marcinie – patronie miasta,
- opowiedzieć legendę o źródle św. Jadwigi,
- wymienić wybitne postacie historyczne związane z Jaworem,
- wymienić najbardziej znane zabytki znajdujące się w Jaworze,
- opisać jeden wybrany zabytek,
- wykonać makiety przestrzenne zabytków (modele kartonowe),
- opowiedzieć o tradycjach i obyczajach charakterystycznych dla Jawora, wywodzących się z czasów księstwa,
- opracować trasę wycieczki szlakiem zabytków związanych z księstwem.

Kształcenie umiejętności:

- planowania, organizowania i oceniania własnej pracy,
- skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach,
- prezentacji własnego punktu widzenia,
- poprawnego posługiwania się językiem ojczystym,
- przygotowania do publicznych wystąpień,
- efektywnej pracy w grupie,
- podejmowania grupowych decyzji,
- poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł,
- rozwijania osobistych zainteresowań,
- budowania więzi z regionem i miastem rodzinnym.

Metoda: praca w grupach, metoda projektu klasowego.

Czas przygotowania: 4 tygodnie.

Prezentacja: czas: 2 godziny lekcyjne; miejsce: pracownia polonistyczno-historyczna; sposób: wystawa albumów, plakatów, modeli zabytków, konkurs krasomówczy, wycieczka tematyczna „Jestem przewodnikiem po zabytkowym Jaworze”.

Tok zajęć

Etapy postępowania:

1. Wstępny:

- Wybór materiału związanego z dziejami naszego miasta.
- Określenie tematu projektu zawężając go do czasów księstwa świdnicko-jaworskiego.
- Ustalenie celów projektu, biorąc pod uwagę urozmaicenie zadań do wykonania.

- Podział tematu projektu na zadania.
  - Podział uczniów na grupy zadaniowe.
  - Przygotowanie instrukcji dla każdej grupy zadaniowej:
    - zadanie do wykonania,
    - materiały i źródła, z których mogą korzystać uczniowie,
    - ustalenie terminów konsultacji z nauczycielem.
2. **Zasadniczy:**
Zbieranie materiałów i opracowywanie ich przez uczniów, wykonanie modeli zabytków, wycieczka po mieście, przygotowanie do udziału w konkursie krasomówczym
3. **Końcowy:**
Prezentacja projektu:
- wystaw prac: albumów o historii i zabytkach Jawora, plakatów, modeli zabytków Jawora,
  - prezentacja planu wycieczki po mieście i zdjęć dokumentujących jej przebieg,
  - konkurs krasomówczy „Najpiękniejsze legendy związane z Jaworem”,
  - przedstawienie tradycji i obyczajów związanych z Jaworem.
- Dzielenie się swoimi refleksjami na podsumowanie pracy.
- Ocena projektu*
Kryteria:
- wykorzystanie dodatkowych źródeł informacji, pomysłowość,
  - wkład pracy poszczególnych członków grupy, estetyka wykonania prac.

Położenie geograficzne Jawora

Zadania dla uczniów:

Zaznacz na mapie konturowej Polski:

- główne miasta z okresu księstwa świdnicko-jaworskiego,
- główne rzeki,
- położenie Jawora i Świdnicy.

Symbole Jawora

Zadania dla uczniów:

- a) wykonaj herb Jawora w formie plakatu dowolną techniką,
- b) przedstaw postać patrona miasta w dowolny sposób.

Historia Jawora

Zadania dla uczniów:

- a) wybierz najważniejsze wydarzenia z historii regionu i Jawora w okresie księstwa świdnicko-jaworskiego,
- b) narysuj pionową oś i zaznacz te wydarzenia na osi czasu.

Wydarzenia z historii regionu

Wydarzenia z historii Jawora

Wybitne postacie historyczne związane z Jaworem

Zadania dla uczniów:

- a) wymień postacie historyczne związane z Jaworem,
- b) przygotuj ich krótkie biografie, zwracając szczególną uwagę na ich zasługi dla miasta i regionu,

- c) wklej reprodukcje ilustracji związanych z tymi postaciami.

Najważniejsze zabytki Jawora

Zadania dla uczniów:

- wymień zabytki Jawora związane z okresem księstwa świdnicko-jaworskiego i określ ich styl architektoniczny,
- opisz wybrany zabytek, posługując się „Kartą opisu zabytku”.

KARTA OPISU ZABYTKU

Nazwa:	Data powstania:
Opis:	Fotografia lub rysunek:

Trasa wycieczki „Śladami zabytków książęcego Jawora”

Zadania dla uczniów:

- wykonaj ogólny plan miasta,
- zaznacz na nim najważniejsze zabytki Jawora związane z okresem księstwa świdnicko-jaworskiego,
- ułóż trasę wycieczki szlakiem tych zabytków.

Tradycje, obyczaje i legendy wywodzące się z czasów księstwa jaworskiego

Zadania dla uczniów:

- wymień tradycje i obyczaje charakterystyczne dla Jawora, wywodzące się z czasów księstwa świdnicko-jaworskiego,
- przygotuj ich krótki opis.

Bibliografia

- Bogdanowski Janusz i in., Architektura obronna, Warszawa 1994.
- Grzywacz Józef, Jawor, Legnica 1999.
- Guergin B., Zamki w Polsce, Warszawa 1984.
- Haisig Marian, Herb miasta Jawora w świetle dokumentacji, Jawor 1986.
- Historia Śląska, t.1-3, Wrocław 1960-85.
- Jastrzębski Stanisław, Jawor i okolice, Ossolineum Wrocław 1973.
- Kłębowski Janusz, Dzieje sztuki polskiej, Warszawa 1987.
- Kościół Pokoju w Jaworze, praca zbiorowa pod red. Barbary Skoczylas-Stadnik.
- Pilch Józef, Zabytki architektury Dolnego Śląska, Ossolineum Wrocław 1978.
- Rybotycki Jan, Dzieje parafii rzymsko-katolickiej i kościoła św. Marcina w Jaworze, Jawor 1992.
- Rybotycki Jan, Jawor od A do Z, t.1-2, Jawor 1997-2006.
- Rybotycki Jan, Jawor pod własnymi książętami, (w:) „Mówią wieki” nr 6/1988, s. 39-43.

Moje uwagi o przeprowadzonym projekcie

Tematyka tego przedsięwzięcia wyniknęła z moich wieloletnich zainteresowań historią Jawora i regionu obejmującego terytorium dawnego księstwa świdnicko-jaworskiego, gdyż ziemia ta stała się kilkanaście lat temu, dla mnie – wrocławianki – nową „małą ojczyzną”.

Najważniejszym jednak powodem wprowadzenia tego projektu w czyn, była chęć przybliżenia uczniom chwalebnych dziejów zamieszkiwanej przez nich krainy, co zawsze prowadzi do zacieśnienia więzów z ziemią, na której przyszło nam żyć. Zdawałam sobie sprawę z tego, że historii regionu i miłości do Jawora uczeni są już od najmłodszych lat, dlatego też starałam się, aby projekt ten był możliwie wszechstronny, pozwalający uczniom odkryć nowe, nie znane jeszcze przez nich zagadnienia. Być może scenariusz wydaje się być nieco przeładowany, a przez to chaotyczny, ale realizacja nie potwierdziła tego wrażenia. Jestem zadowolona z przebiegu pracy i dumna z moich uczniów, którzy stanęli na wysokości zadania.

Chcę krótko odnieść się do poszczególnych zadań wykonanych przez uczniów, które złożyły się na efekt końcowy, jakim była prezentacja prac i umiejętności.

Uczniowie podzieleni byli na kilka grup zadaniowych, które miały do wykonania zadania indywidualne pojedyncze, kilka zadań o różnym stopniu „czasochłonności”, a niektóre z zadań wykonywali wszyscy. Takim zadaniem było określenie położenia geograficznego Jawora. Ciekawe były te prace, które uczniowie wykonali własnoręcznie, w ołówku, wzorując się tylko na ilustracjach lub liternictwie „z epoki”. Efektem grupowego zadania o symbolach Jawora jest wykonany na brystolu w ołówku herb miasta, odwzorowany z kamiennej, zabytkowej rzeźby, znajdującej się na ratuszu. Ciekawe są także prace o świętym Marcinie – patronie miasta, z których wynika, że zaimponował uczniom swoją dobroczytnością i miłosierdziem, tu cytuję „nie na pokaz”. Jako najważniejsze postacie historyczne, związane z Jaworem, uczniowie wymienili książąt Bolka I Walecznego i Henryka I Jaworskiego, jego żonę Agnieszkę oraz księżniczkę jaworsko-świdnicką Annę. Zabytki, które opisali uczniowie, to: kaplica św. Barbary, kościół i klasztor pobernardyński (obecnie muzeum regionalne), kaplica św. Wojciecha, dawny kościół klasztorny sióstr franciszkanek, kościół św. Marcina, basztę strzegomską oraz zamek książęcy w Jaworze. Ważnym zabytkiem, zwłaszcza w przeprowadzonej wycieczce, choć nie związany z tematyką jest Kościół Pokoju. Przy okazji uczniowie napomknęli o późniejszych dziejach miasta. Zadaniem indywidualnym było wygłoszenie przez uczniów – ochotników legend o św. Marcinie i źródle świętej księżnej – Jadvigi. Uczniowie ci, przy okazji niejako, przygotowali się jednocześnie do dorocznego konkursu krasomówczego „Legendsy i podania naszego regionu”, który zainicjowałam i organizuję od trzech lat. Efektem końcowym są wykonane przez grupy i uczniów indywidualnych albumy o Jaworze, które wzbogaciliśmy o własne refleksje autorów, w których uzasadniają wybór danego zabytku, czasem bardzo osobliwie, na przykład „(...) pamiętam tę basztę od najwcześniejszego dzieciństwa i kojarzy mi się z bólem, bo mama woziła mnie obok niej wózkami do ośrodka na zastrzyki i od wieży zaczynałam już płakać, bo wiedziałam, co się święci, a miałem wtedy tylko trzy lata.”

Zdaję sobie sprawę, że projekt ten można udoskonalić, zmienić albo realizować fragmentarycznie, jeśli zainspiruje on innych choćby w najmniejszym stopniu, będę bardzo usatysfakcjonowana. Mnie i moim uczniom pomógł on jeszcze bardziej zafascynować się naszą „małą ojczyzną”.

Grażyna Ott

Projekt dydaktyczny

„Żeliszowski Rajd – Z historią na szlaku”

Od wielu lat pracuję jako nauczyciel w szkole podstawowej w powiecie bolesławieckim. Wieś Żeliszów, choć niewielka, jest bardzo urokliwa i malownicza. Kryje ona w sobie duże bogactwo historyczne, przyrodnicze oraz kulturowe pozwalające atrakcyjnie realizować edukację regionalną na różnego rodzaju zajęciach lekcyjnych i pozalekcyjnych.

Jednym z pomysłów na poznawanie najbliższej okolicy uczniów jest w naszej szkole organizowanie dużego projektu pod nazwą „Żeliszowski rajd”. Jego **głównymi założeniami** są:

- zapoznanie uczniów z historią miejscowości, w której znajduje się szkoła,
- pogłębianie więzi ze swoim środowiskiem,
- budzenie świadomości lokalnej i regionalnej.

Impreza ta, adresowana do wszystkich dzieci z klas 0-VI, ma charakter interdyscyplinarny, ale z historią jako przedmiotem wiodącym. Można jednak do niej „przemycić” treści nauczania z każdego przedmiotu, nawet tak „odległego” od historii jak np. matematyka.

Realizacją rajdu zajmują się chętni uczniowie klas V-VI wspierani przez nauczycieli historii, przyrody i języka polskiego. Jako że termin przedsięwzięcia przypada na przełom maja i czerwca, przygotowania do niego są rozłożone w czasie i nie obciążają dzieci oraz opiekunów nadmiarem obowiązków. Spotkania organizatorów odbywają się zatem – raz w tygodniu. Wtedy to metodą „burzy mózgów” dochodzi się do ciekawych wniosków, propozycji i dokonania ich wyboru. Selekcji pomysłów przyświeca cel nadrzędny, jakim jest rozwijanie wśród wszystkich uczestników rajdu **kluczowych umiejętności**. Są to:

- umiejętność pracy w grupie,
- czytanie ze zrozumieniem,
- gromadzenie i selektywność informacji,
- redagowanie wskazanej formy wypowiedzi,
- utrwalanie umiejętności czytania mapy,
- kształtowanie postawy odpowiedzialności za podjęte zobowiązania,
- kształtowanie szacunku dla otaczającej przyrody.

Na spotkaniach omawiane są również oczekiwania organizatorów, planowane efekty i sposoby ich prezentacji. W zależności od motywu przewodniego rajdu, mogą być one różne. Na przykład:

➤ efekty:

- poznanie obiektów historycznych,
- zdobycie wiedzy o Żeliszowie,
- rozpoznawanie pospolitych roślin i zwierząt,
- stworzenie „historii” miejscowości – ułożenie legend i podań,
- tworzenie krótkich form literackich na temat wsi,
- pokonanie wyznaczonej trasy zgodnie z planem;

➤ **sposoby prezentacji:**

- sprawozdanie z realizacji zadań w formie tabeli wyników na podstawie kart startowych, wystawa prac plastycznych, prezentacja form literackich, stworzenie albumów o miejscowości, galeria zdjęć z rajdu, film (doskonały materiał do wykorzystania w konkursie „Moja Ojcowizna”).

W trakcie pracy nad realizacją rajdu uczniowie – asystenci (podzieleni na dwie grupy) gromadzą materiał, opracowują zadania, np.:

Grupa I:

Przygotowanie zestawu zadań dla klas 0-II:

- wyznaczcie trasy rajdu,
- opracujcie zestaw zagadek przyrodniczych,
- opracujcie zestaw zagadek na temat wsi,
- na trasach wybierzcie obiekty, które należy narysować,
- zaproponujcie zdjęcia pięciu obiektów do puzzli,
- ustalcie formę prezentacji roślin i zwierząt naszej okolicy,
- zaproponujcie formę literacką na temat Żeliszowa,
- zaproponujcie sposób identyfikacji grupy rajdowej,
- ustalcie terminy realizacji poszczególnych zadań i sposób przygotowania się uczestników.

Grupa II:

Przygotowanie zestawu zadań dla klas III-VI:

- wyznaczcie trasy rajdu,
- opracujcie zestaw pytań do konkursu krajoznawczego,
- na trasach wybierzcie obiekty, które należy narysować,
- zaproponujcie zdjęcia pięciu obiektów do puzzli,
- zaproponujcie stworzenie „historii” Żeliszowa,
- zaproponujcie formę literacką na temat Żeliszowa
- zaproponujcie sposób identyfikacji grupy rajdowej.
- ustalcie terminy realizacji poszczególnych zadań i sposób przygotowania się uczestników.

Efektem końcowym przygotowań jest kilkugodzinna impreza szkolna, a jej przebieg wygląda następująco.

Opis „Żeliszowskiego Rajdu – Z historią na szlaku”

Każda klasa z opiekunem stanowi jedną drużynę.

1. Drużyny pokonują trasę zgodnie z otrzymanym planem.
2. Na trasie wyznaczonych jest 7 punktów kontrolnych.
3. Na każdym punkcie kontrolnym znajduje się dwójka uczniów, która przeprowadza konkursy i sprawdza poprawność wykonania poszczególnych zadań, potwierdzając ją w karcie startowej.
4. Warunkiem zaliczenia zadań sprawnościowych jest **udział całej drużyny, uczestników pozostałych zadań wybiera opiekun.**
5. Na każdym punkcie **należy przestrzegać wyznaczonego czasu – 25 minut!**

Zadania

Pierwszy punkt kontrolny

Rysowanie wskazanych obiektów (arkusze szarego papieru, farby, pędzle):

kl. 0 – I – krzyż osadników,

kl. II – krzyż pokutny,

kl. III – ambona myśliwska,

kl. IV – grodzisko,

kl. V – VI – dom szachulcowy.

Do karty wpisywany jest 1 punkt za wykonanie zadania.

Drugi punkt kontrolny

kl. 0 – II Zagadki na temat Żeliszowa

kl. IV – VI Układanie legend i podań na temat powstania wsi lub znajdujących się w niej obiektów.

Do karty wpisywany jest 1 punkt za wykonanie zadania.

Trzeci punkt kontrolny

Zagadki o roślinach (opis i zdjęcie).

Rozpoznawanie roślin po opisie i dobranie właściwego zdjęcia.

Do karty wpisywana jest ilość rozpoznanych roślin.

Czwarty punkt kontrolny

Układanie puzzli i rozpoznanie trzech obiektów.

Zaliczenie pierwszej układanki upoważnia do wykonania kolejnej.

Do karty wpisywana jest ilość poprawnie ułożonych i rozpoznanych puzzli.

Piąty punkt kontrolny

kl. 0 – II – zagadki o roślinach i zwierzętach.

kl. III – VI – quiz wiedzy o Żeliszowie.

Do karty wpisywana jest ilość poprawnych odpowiedzi.

Szósty punkt kontrolny

kl. 0 – I – rysowanie swojej miejscowości (arkusze szarego papieru, farby, pędzle),

kl. II – IV – ułożenie pięciu wierszyków o Żeliszowie (temat dowolny; papier, pisaki),

kl. V – VI – ułożenie 10 dwuwierszy – „lepiejów” o Żeliszowie (papier, pisaki).

Do karty wpisywany jest 1 punkt za wykonanie zadania (w przypadku kl. V, VI – musi pojawić się wyraz „lepiej”).

Siódmy punkt kontrolny

kl. 0 – II – narysowanie herbu Gminy Bolesławiec na podstawie odnalezionego i zapamiętanego z trasy rajdu miejsca z jego wizerunkiem (papier, pisaki),

kl. III – VI opis herbu Gminy Bolesławiec (papier, pisaki).

Do karty wpisywany jest 1 punkt za poprawne wykonanie zadania.

Klasyfikacja ogólna

Na tablicy wyników punktacja za poszczególne konkurencje zapisywana jest w skali 0-1.

Drużyna, która uzyska największą liczbę punktów, otrzymuje nagrodę.

W poszczególnych konkurencjach zwycięskie drużyny nagradzane są dyplomami.

Wzór karty startowej

Klasa	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	Suma	Miejsce

„Żeliszowski rajd – Z historią na szlaku” wrósł już w tradycję naszej szkoły. Projekt ten, chociaż czasochłonny i wymagający sprawnej organizacji, jest w dużej mierze realizowany przez samych uczniów. Co roku modyfikowany, ulepszany wyzwała w nich nie tylko odpowiedzialność za powierzone zadanie, ale i ogromne zaangażowanie. Rozwijają ich kreatywność, stwarza możliwość prezentowania własnych umiejętności, „tworzenia” historii regionu, a ponadto dostarcza wiele emocji związanych z czysto sportową rywalizacją. Dla nauczycieli zaś spełnia funkcję najważniejszą – **uczy!** Tyle że poprzez zabawę.

Bibliografia

- E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Kielce, 2000.
- W. i D. Eisenreich, *Przewodnik do rozpoznawania roślin i zwierząt na wycieczce*, Warszawa, 1993.
- J. Camparska, *Dolny Śląsk jakiego nie znacie*, Wrocław, 2002.
- M. Olczak, Z. Abramowicz, *Przewodnik historyczny po gminie Bolesławiec*, Warszawa, 1997.
- B. Sitna: *Gmina Bolesławiec*, Bydgoszcz 2001.
- U. i A. Wiąckowie, *Legends Karkonoszy i okolic*, Jelenia Góra, 1984.
- A. Zawada, *Dolny Śląsk*, Wrocław, 2002.
- Okolice Bolesławca – mapa rowerowa.
- Zdjęcia obiektów – zbiory własne.

Krystyna Myszkun

Projekt dydaktyczny „Znam historię mojej wsi”

Pracuję w Szkole Podstawowej, w Kraśniku Dolnym, w gminie Bolesławiec. Szkoółka jest niewielka, bo liczy zaledwie 140 uczniów. Z powodzeniem realizujemy w niej od wielu już lat edukację regionalną. Pomagamy dzieciom poznać piękno i bogactwo ich „małej ojczyzny” poprzez między innymi projekt pt. „Znam historię mojej wsi”.

Dolny Śląsk, to region zamieszkały głównie przez ludność napływową, więc w tym roku szkolnym, wraz z uczniami klasy szóstej, skupiliśmy się nad problemem zasiedlania po II wojnie światowej zamieszkałych przez nich wsi, przez napływających ze wschodu i południa repatriantów.

Wstępem do naszych działań była lekcja, której temat brzmiał:

Skomplikowane losy Polaków po 1945 roku

Najpierw uczniowie dzielili się swoją wiedzą na temat powojennych losów ich rodzin. Wiedza ta niestety była bardzo uboga. Tylko nieliczni potrafili powiedzieć skąd przybyli ich dziadkowie czy pradziadkowie do miejscowości, w której obecnie zamieszkują. Żaden uczeń nie wiedział, dlaczego taka migracja miała miejsce. To utwierdziło mnie w przekonaniu, że wybór tematyki projektu był słuszny.

Następnie dzieci zapoznały się z pojęciem – repatriacja (samodzielna praca ze słownikami).

By przybliżyć dwunastolatkom omawianą tematykę, odtworzyłam z kasyety video fragmenty filmu dokumentalnego o repatriantach z Jugosławii osiedlonych w Bolesławcu i okolicznych miejscowościach.

Taki wstęp pozwolił zrozumieć dzieciom, że przystępując do projektu „Znam historię mojej wsi” nie będą poszukiwać tylko historii niemieckich zabytków, ale w głównej mierze zajmą się dziejami swoich rodzin. Wspólnie więc ustaliliśmy cele naszego projektu:

- poznają historię swojej miejscowości,
- wiem skąd, dlaczego i w jaki sposób repatrianci z Jugosławii i ze wschodu osiedlili się w mojej miejscowości,
- podnoszę tożsamość rodową i kulturową,
- uświadamiam sobie pochodzenie znanych mi zwyczajów i tradycji,
- samodzielnie poszukuję informacji i zbieram dokumentację do projektu.

Kolejne etapy naszej wspólnej pracy były czysto formalne.

1. Dokonałam podziału klasy na grupy – zgodnie z miejscem zamieszkania, by łatwiej było uczniom współpracować. W ten sposób powstały cztery zespoły:
  - Kraśnik Dolny,
  - Kraśnik Górny,
  - Lipiany,
  - Nowa Wieś.

Każdy zespół liczył około 5-6 uczniów, spośród których wyłoniono lidera – ucznia, który miał za zadanie kierować pracą całej grupy.

2. Następnie z poszczególnymi grupami zawarłam kontrakt:

Kontrakt projektu

Temat projektu: .....
Realizatorzy projektu: .....
Zadania dla członków grupy: .....
.....
Forma wykonania projektu: .....
.....
Terminy konsultacji z nauczycielem: .....
Źródła informacji: .....
Czas i sposób prezentacji: .....
Kryteria ocen: .....
Podpisy członków grupy: .....
Podpis nauczyciela: .....

Zadania i formę wykonania projektu uczniowie uzgodnili w grupach, wspólnie natomiast ustaliliśmy:

- źródła informacji – „Przewodnik historyczny po gminie Bolesławiec”, Internet, wywiady ze starszymi mieszkańcami wsi, pamiętniki i albumy rodzinne;
- terminy konsultacji – każdy czwartek o 14³⁰;
- czas i sposób prezentacji – 20 stycznia 2008 r. o godz. 16⁰⁰ w SP w Kraśniku Dolnym przed zaproszonymi rodzicami;
- kryteria ocen – punktacja od 0 do 10 przyznawana przez zaproszonych gości.

Projekt był realizowany od listopada 2007 r. do końca stycznia 2008 r. na zajęciach koła historycznego. Uczniowie pracowali głównie samodzielnie, przy bardzo aktywnej współpracy rodziców i dziadków. Moja rola była tylko wpierająca, ukierunkowująca ich działania. Swoją dorobek zaprezentowali przed rodzicami i dziadkami, a obejmował następujące działania:

- przedstawili w zarysie historię i zabytki swojej miejscowości (albumy, plansze, przewodniki),
- pokazali drogę, jaką przebyli dziadkowie, by dotrzeć z Jugosławii i obecnej Ukrainy do Polski (mapa wykonana przez uczniów),
- przedstawili wywiady (zapisane i nagrane na kasetach magnetofonowych) plansze, albumy i dokumenty pokazujące losy repatriantów oraz krótko opowiedzieli o losach swoich rodzin,
- opowiadali o obrzędowości i tradycjach świątecznych w ich domach,
- zaśpiewali piosenkę w języku serbsko-chorwackim i zaprezentowali wiersz w języku ukraińskim,
- poczęstowali gości potrawami, które przyjechały do Polski wraz z repatriantami (kutia, pita, palenta).

Zaproszeni goście nagrodzili uczniów gromkimi brawami, zwłaszcza babcie, które przeżywały ze wzruszeniem chwile wspomnień. Rodzice natomiast sprawiedliwie rozdzielili punktację. Zwyciężyła grupa, która przedstawiła bardzo interesującą dokumentację przesiedleńców. Wszyscy zebrani wspólnie śpiewali piosenkę „Marijana” oraz kosztowali przygotowane przez babcie uczniów smakołyki. Naj-

bardziej przypadła do gustu dzieciom i gościom pita z dynią i serem. Atmosfera spotkania była bardzo serdeczna.

Realizacja tego projektu udowodniła, że warto sięgać wraz z dziećmi w głąb historii swojej rodziny. To właśnie dzięki swoim dzieciom niejednen rodzic poznał bliżej losy bliskich po 1945 roku. Niejednokrotnie wygrzebane ze starych kufrów dokumenty przesiedleńcze były po raz pierwszy od 1946 r. oglądane w domach rodzinnych. Uczniowie – badacze historyczni – mieli ogromną satysfakcję. Sięgali do źródeł i mogą powiedzieć, że znają historię swojej wsi i to nie tylko z opracowań historycznych, ale także z przekazu ustnego bezpośrednich świadków.

NRZAWIJSKA
DRZAWA HRVATSKA

KRSTNI LIST.

Nadbiskupija: Zagrebačka
Archidiecezija: Zagrebienska

Nr. 158147

U matici krštenih rimo-katoličke župe sv. *Ante Pačđ* u *Prnjavoru*
svez. *I.* str. *11.* br. *180.* ubilježeno je ovo:

Matricula baptisatorum romeno-catholicae Parochiae S. _____ in _____
lomo _____ pag. _____ Nr. _____ inscriptum est:

Godine: *Trinaestdesetsto i četrdeset i troć* 1943. } rođen
Anno: _____ nat
mjeseca: *studenoga* dana: *četvrtoga* 4/m. }
mense: _____
a godine: *1943.* dana: *19/m.* kršten je:
anno vero: _____ die: _____ baptisat est:

Krsienika: Baptisati:	Ime: Nomen:	<i>Jozip</i>	
	Zakonit ili nezakonit: Legitimus vel illegitimus:	<i>zakonit</i>	
Roditelji njegovih: Parentum ipsius:	Porodično i rodjeno ime te stališ: Cognomen, nomen et conditio:	otca: patris:	<i>Jan Andrius</i> <i>Andres</i>
		matere: matris:	<i>Katarina Korak</i> <i>prof.</i>
	Prebivalište i nadležnost: Domicilium et indigenatus:	<i>Štećevici 44.</i>	
Kumova porodično i rodjeno ime te stališ: Patrinorum cognomen, nomen et conditio:	<i>Mladislav Jarož</i> <i>mlt. prof.</i>		
Porodično i rodjeno ime te služba onoga, koji je krstio: Baptisantis cognomen, nomen et officium:	<i>Pravoslav Pamić, župnik</i>		
Opazka: Observatio:			

PUNJAVORSKA
DEKANATA

Da se ovaj izvadak iz gore spomenute matice krštenih s tom maticom posve slaže, podpisani
svjedoči vlastoručnim podpisom i župnim pečalom.
Extractum hunc e supradicta matricula baptisatorum cum eadem matricula concordare, infrascriptus
testatur proprio manu subscriptione et appensione sigilli parochialis.

U *Prnjavoru* dana *22.* mjeseca *listopada* godine 19*43.*
Datum die mense anno

Prav. Pamić
župnik

Akt chrztu Józefa Andresa

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MISJA REPATRIACYJNA
w JUGOSŁAWII

6 kwietnia 1946
Dnia .....

Nr. 104/VI

DEKRET PRZESIEDLENCZY

Stwierdza się, że obywatel polski Z. LKOWSKA Rozalia
urodzony dnia 25 marca 1924 w Sierżewicy
oraz jego żona Dana ..... urodzona dnia .....
w ..... i dzieci (poniżej lat 18):

1. .... urodz. dn. ....
2. .... " " .....
3. .... " " .....
4. .... " " .....
5. .... " " .....

zamieszkałi dotychczas na terenie Jugosławii, mają prawo wjazdu i osiedlenia się w Polsce,
zgodnie z brzmieniem uchwały Rady Ministrów z dnia ..... 1945 r.

Dz. U. R. P. Nr. .... poz. ....

Kodrejmowy

Wzrost 300 cm
[Signature]
12.11.46

P. U. R.
Oddział I w Belce
Rejestr. Nr. ....
Data 21/III/46

[Signature]

За верување стоку

Такса 5 дин.

Образан бр. 1 (а)

Ово уверење за стоку важи само за коње и рогату марву старију од 2 године. Ovo uverenje za stoku важи само за коње и рогату марву старију од 2 године. То живински потни лист важи само за коње и рогату живино преко 2 лети старо.

Печат (окружни месни комитет) (окружно поглаварство)

Печат (окружни месни комитет) (градско поглаварство)

Печат (окружни месни комитет) (местно поглаварство)

УВЕРЕЊЕ О СВОЈИНИ И ЗДРАВЉУ СТОКЕ
(Stoka pasosa)
УВЕРЕЊЕ О СВОЈИНИ И ЗДРАВЉУ СТОКЕ
(Stoka pasosa)
УВЕРЕЊЕ О ЛАСНОСТИ И ЗДРАВЉУ ЗИВАЛИ
(Zivinski potni list)

Број записника
Broj zapisnika

87

Општина
Opština

Сремски Карловци

Срез
Srez

Сремски

Власник стоке Vlasnik stoke Ластник живине Lastnik zivine	Име и презиме Ime i prezime Име и презиме Ime i prezime	Ман Андрије (Сремски)
Одакле је Odatle je Од кога је Od kog je		из Сремских Карловци
Број штапа и ознаке живине Broj štapa i oznake zivine Број штапа и ознаке живине Broj štapa i oznake zivine		1. / 1. / 1.
Нарочити знаци на живини Narociti znaci na zivini Посебна знамена на ивали Posebna znamenja na ivali		
Куда се води Kuda se vodi Кам се зене Kam se zene		у Сремску
Уверени се издаје на основу Uverenje se izdaje na osnovu Потни лист се издаја на основу Potni list se izdaja na temelju		Београд, 2. II 1946 г.

Ова уверени се издаје, да је горе означена стока здрава и да је то могу бити према ветеринарско-политичким пронахојима саобшан. Ovo uverenje издаје као доказ о својино животино, а као доказ о здрављу то стока. Ovim uverenjem се тврди, да је горе означена стока здрава и да је за то протмет према ветеринарско-политичким пронахојима саобшан. Ovo uverenje важи као доказ о својино животино, а као доказ о здрављу то стока. Та потни лист потврди, да је горе означена стока здрава и да је то могу бити према ветеринарско-политичким пронахојима саобшан. Та потни лист важи као доказ ластниства то стока, а не као доказ о својино животино.

2. септембар 1946
Сремски

Председник општинског
Opštinsko poglavarstvo
Opštinsko predstojništvo
Кривошћински

Издаје и штампа Управа Државних Монопола. — По закону о уредовању монопа државних монопа издаје и штампане свакој стоци и животино. да штампају ову хартију од кривошће. За во кривошћем закону. издање и штампане Државних Монопа. — По закону о установању нових државних монопа казни се онај, који се издати од стока ову хартију од вредности, по кривичном закону. издање и штампане Државних Монопа. — По закону о установању нових државних монопа казни се онај, који се издати од стока ову хартију од вредности, по кривичном закону.

Овај образан стаје 1.— али:

Paszport dla zwierząt

Wniosek o przyznanie prawa własności
nieruchomości ziemskiej (rolnej) na ziemiach Odzyskanych

1. Wnoszę o nadanie mi prawa własności nieruchomości ziemskiej (rolnej) położonej w gromadzie *Pracowa*
nr 1458 w gminie (wiejskiej, miejskiej) *Warta Bolesławiecka* pow. *Bolesławiecki*
obejmującej ..... ha gruntu, wraz z zabudowaniami, (podać jakimi)
Dom razem ze stajnią i stodołą

i z przynależnymi do gospodarstwa urządzeniami oraz inwentarzem żywym i martwym, wyszczególnionymi poniżej, na warunkach określonych w dekrete o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. W. Miasta Gdańska.

2. Oświadczam, że wraz z wykazanymi członkami rodziny obieram stałe miejsce zamieszkania na obszarze Ziemi Odzyskanych i nadane gospodarstwo będę prowadzić osobiście bądź za pośrednictwem członków rodziny.

3. Zobowiązuję się uprawić nadaną ziemię całkowicie, a do czasu otrzymania aktu nadania odpowiadać za stan i całość budynków, urządzeń gospodarczych oraz posiadanych inwentarzy żywych i martwych.

4. Oświadczam, że nie byłem karany sądownie za uchylanie się od służby wojskowej, za zbrodnie lub za zbrodnie wojskowe.

5. Podaję następujące dane personalne:

Nazwisko i imiona *Andrzej Jan*
Data urodzenia *1900 Rakowice koło Baniawor*
Imiona rodziców *Franciszek Katarzyna*
Stan cywilny *żonaty*
Miejsce zamieszkania w dniu 1. IX. 1939 r. *Rakowice koło Pryniewor*
Miejsce zamieszkania przed przybyciem na Ziemię Odzyskaną *Heroldziewice*
Data przybycia na Ziemię Odzyskaną *27/4/46*
Wykonywany zawód — przed dn. 1. IX. 1939 r. *rolnik*

Stan rodzinny (członkowie rodziny żyjący z wnioskodawcą w spólnocie gospodarczej):

Nazwisko i imię	Data urodz.	Stopień pokrewieństwa	Gdzie obecnie pracuje (dotyczy pełnoletnich)
<i>Andrzej Katarzyna</i>	<i>1902</i>	<i>żona</i>	<i>Tomaszów Kolonij</i>
<i>Andrzej</i>	<i>1924</i>	<i>syn</i>	<i>„</i>
<i>Andrzej</i>	<i>1926</i>	<i>syn</i>	<i>„</i>
<i>Franciszek</i>	<i>1929</i>	<i>syn</i>	<i>„</i>
<i>Włodzisław</i>	<i>1933</i>	<i>syn</i>	
<i>Marta</i>	<i>1936</i>	<i>syn</i>	
<i>Jożef</i>	<i>1949</i>	<i>syn</i>	

Wniosek o przyznanie prawa własności

Agata Szymańska

Projekt edukacyjny: „Dotknąć przeszłości”

Projekt edukacyjny „Dotknąć przeszłości”, który zrealizowałam w Szkole Podstawowej w Szklarach Górnych, związany był głównie z wycieczką do Biskupina na festyn archeologiczny. Miał on na celu umożliwienie uczniom naszej szkoły bezpośredniego dostępu do kultury i historii naszego kraju. Każdy uczestnik projektu miał możliwość „dotknięcia przeszłości” w ramach Festynu Archeologicznego w Biskupinie – osadzie kultury łużyckiej z epoki brązu. Zainteresowanych pragnę poinformować, że impreza ta jest organizowana w Biskupinie co roku, we wrześniu. Za każdym razem dotyczy innej kultury i tematu. W związku z tym należy wcześniej zapoznać się z tematem i programem na cały tydzień trwania festynu (warto skorzystać ze strony internetowej Biskupina). Ponadto należy wziąć pod uwagę to, że zazwyczaj są tam tłumy turystów. Z tego powodu doradzam (w przypadku uczniów szkoły podstawowej) podzielenie uczniów na małe, kilkuosobowe grupy pod opieką jednego nauczyciela. To ułatwi poruszanie się po terenie rezerwatu i da uczniom możliwość skorzystania z wielu atrakcji tej wartościowej imprezy.

XIII Festyn Archeologiczny w Biskupinie nosił tytuł „**Bałtowie – północni sąsiedzi Słowian**”. Bohaterami tegorocznego festynu byli Litwini, Łotysze oraz ludy już nieistniejące: Prusowie, Jaćwingowie i Kurowie. Do Biskupina przybyli najlepsi specjaliści z krajów zajmowanych dawniej przez ludy bałtyjskie.

Czas realizacji: wrzesień–październik 2007 r.

Realizatorzy projektu: nauczyciel historii, informatyki, plastyki, języka polskiego przyrody, opiekun koła teatralnego, uczniowie klas IV-VI.

Formy projektu: lekcje, wycieczka, prezentacja dla rodziców, prace plastyczne i literackie uczniów.

Pomoce: atlasy geograficzne i historyczne, mapa, Internet (www.biskupin.pl, www.wikipedia.pl, tbg8.interia.pl), komputer (program Word).

Cele:

- poznanie osady w Biskupinie,
- aktywne uczestnictwo w Festynie Archeologicznym, obejmującym prezentacje eksperymentalne i pokazy odtwórcze,
- przygotowanie uczniów do uczestnictwa w kulturze,
- przybliżenie kultury duchowej i materialnej Bałtów – północnych sąsiadów Słowian,
- rozbudzenie zainteresowania uczniów przeszłością własnej ojczyzny,
- upowszechnianie wśród dzieci form aktywnego wypoczynku,
- integracja uczniów klas IV-VI.

Projekt pozwala na kształtowanie u uczniów wielu umiejętności:

- posługiwanie się technologią informacyjną,
- formułowanie problemów i celów,
- planowanie i organizowanie własnej pracy,
- korzystanie z różnych źródeł informacji,
- selekcjonowanie i analizowanie zdobytych informacji,

- zapisywanie i prezentowanie zebranych materiałów,
- przygotowanie wystąpień publicznych,
- wyrażanie własnych opinii i słuchanie opinii innych,
- właściwej pracy w grupie,
- ocenianie pracy kolegów i swojej.

Projekt zakładał 3 etapy pracy:

Etap wstępny – przygotowanie do wycieczki.

Etap właściwy – wycieczka do Biskupina.

Etap końcowy – prezentacja dla rodziców.

ETAP WSTĘPNY – PRZYGOTOWANIA DO WYCIECZKI		
Przedmiot	Realizacja	Cele
Informatyka Klasy: IV-VI	Zdobycie podstawowych informacji o Festynie Archeologicznym w Biskupinie. Czas trwania festynu. Miejsce realizacji imprezy. Program festynu w wybranym dniu. Ceny biletów.	Uczeń: – korzysta z Internetu jako źródła informacji, – nabywa umiejętności planowania wycieczki, – doskonali umiejętność czytania ze zrozumieniem.
Historia (lekcje w sali komputerowej) Klasy: IV-VI	Zdobycie informacji o Biskupinie. Położenie geograficzne Biskupina. Historia osadnictwa w Biskupinie. Budowa grodu. Życie i zajęcia mieszkańców grodu. Zadania dla uczniów przed wycieczką: – obserwacja grodu w Biskupinie, – czynny udział w warsztatach i pokazach festynu, – gromadzenie pamiątek i ulotek z festynu, – zaplanowanie własnej pracy literackiej lub plastycznej.	Uczeń: – korzysta z Internetu jako źródła informacji, – nabywa umiejętności wyszukiwania i selekcjonowania informacji, – wyraża chęć uczestniczenia w życiu szkoły, – doskonali umiejętność czytania przeglądowego, – poznaje historię grodu w Biskupinie, – kształci umiejętność datowania wydarzeń na osi chronologicznej.
Przyroda Klasy: IV-V Klasa: VI	Położenie geograficzne Biskupina. Geograficzna część Polski. Kraina geograficzna. Województwo i powiat.	Uczeń: – doskonali umiejętności korzystania z mapy fizycznej i administracyjnej Polski oraz atlasów geograficznych,

	<p>Planowanie trasy dojazdu do Biskupina. Położenie geograficzne Biskupina. Położenie miast na trasie do Biskupina. Wyznaczanie najkrótszej drogi dojazdu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nabywa umiejętności planowania wycieczki i opracowywania trasy dojazdu, – kształci umiejętność wyznaczania kierunków geograficznych na mapie.
ETAP WŁAŚCIWY – WYCIECZKA DO BISKUPINA		
Forma	Realizacja	Cele
<p>Wycieczka Klasy: IV-VI</p>	<p>Udział w XIII Festynie Archeologicznej w Biskupinie, realizowanym pod hasłem: „Bałtowie – północni sąsiedzi Słowian” Dokumentowanie uczestnictwa w festynie w postaci zdjęć. Zbieranie ulotek promocyjnych i informacyjnych z imprezy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – aktywne uczestnictwo w Festynie Archeologicznej, – poznanie osady w Biskupinie, – przygotowanie uczniów do uczestnictwa w kulturze, – poznanie historii i obrzędów Bałtów, – rozbudzenie zainteresowania uczniów przeszłością własnej ojczyzny, – upowszechnianie wśród dzieci form aktywnego wypoczynku, – integracja uczniów klas IV-VI.
ETAP KOŃCOWY – PREZENTACJA DLA RODZICÓW		
Przedmiot	Realizacja	Cele
<p>Język polski Klasa: IV Klasa: V Klasa: VI</p>	<p>Wrażenia uczniów po wycieczce. Redagowanie pozdrowień z wycieczki do Biskupina. Redagowanie sprawozdania z wycieczki do Biskupina. Redagowanie pracy: „Migawki z Biskupina”.</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – doskonalą umiejętność wyrażania swoich wrażeń w formie pisemnej, – samodzielnie komponuje pozdrowienia, list i sprawozdanie, – komponuje pracę o przejrzystym układzie graficznym, – prezentuje i uzasadnia własną opinię z zachowaniem reguł grzecznościowych, – przygotowuje prezentację ustną, – przygotowuje się do wystąpienia przed rodzicami.

Sztuka Klasy: IV – VI	Praca plastyczna jako forma wyrażania wrażeń i emocji. Wykonanie pracy plastycznej w formie dowolnej, np. widokówka, plakat, makieta	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – wyraża emocje i wrażenia za pomocą różnych technik plastycznych, – planuje i komponuje wybraną pracę, – dba o estetykę wykonywanej pracy.
Prezentacja na spotkaniu z rodzicami	Ewaluacja wycieczki. Prezentacja wybranych prac plastycznych i literackich uczniów. Ustna prezentacja wybranych uczniów klas IV-VI. Inscenizacja spektaklu: <i>Szalona reporterka w Biskupinie</i> ” (wg scenariusza autorki projektu oraz pomysłu członków koła teatralnego) Projekcja prezentacji multimedialnej „Dotknąć przeszłości”. <i>Wybrane prace i wypowiedzi zostały umieszczone na stronie internetowej szkoły.</i>	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje i dekoruje salę przeznaczoną do prezentacji, – wygłasza tekst prezentacji z pamięci, akcentując słowa kluczowe, zmieniając tempo, posługując się pauzą i barwą głosu, – wspomaga wypowiedź środkami pozawerbalnymi: mimiką, gestem, – przygotowuje scenografię i kostiumy do spektaklu, – wchodzi w wyznaczoną rolę zgodnie ze scenariuszem, – pokonuje tremę przed publicznym występem.

Realizacja końcowego etapu projektu wymaga od nauczycieli i uczniów wyjątkowej, ale niezwykle twórczej pracy. Przygotowanie prezentacji miało na celu uświadomienie rodzicom wagi uczestnictwa ich dzieci w kulturze i historii swojego kraju, upowszechnić formy aktywnego wypoczynku oraz pokazać, jak wiele radości zapewniają swoim pociechom, dając im możliwość wzięcia udziału w takich przedsięwzięciach jak Festyn Archeologiczny w Biskupinie.

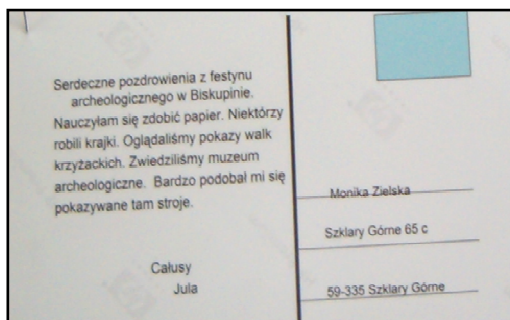
Różnorodność form prezentacji pozwoliła uczniom wykazać się swoją kreatywnością oraz umiejętnościami literackimi, plastycznymi oraz aktorskimi. W efekcie przygotowań powstały:

- wyroby tkackie,
- papier czerpany zdobiony metodą marmurkowania,
- wyroby z gliny,
- historyczna biżuteria z plasteliny,
- prace malarskie i rysunkowe,
- makieta osady w Biskupinie,
- prace literackie (wiersze, sprawozdania, kartki pocztowe),
- spektakl pt. „Szalona reporterka w Biskupinie” (scenariusz autorki projektu wg pomysłu członków koła teatralnego).

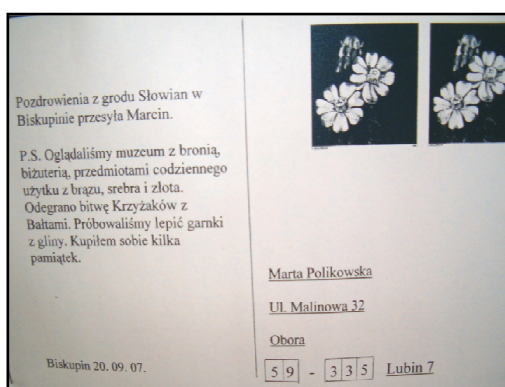
Na szczególną uwagę zasługuje kilka prac literackich naszych uczniów:

„Migawki z Biskupina” – Filip Oźga (kl. VI)

Jak historia opowiada,
W VIII w. p.n.e.
Powstała bardzo znana osada.
Można niezwykle zajęcia poznać
W każdej chacie
Innej przyjemności doznać.
Były kursy jazdy konnej,
Łucznictwa, tkactwa,
Tańca i walki obronnej.

Można było lepić z gliny:
Misy, flakony, figurki,
Jakby z plasteliny.
Walki Bałtów z Krzyżakami
Skupiły najwięcej widzów,
Mówiąc między nami.
Całodzienną wędrówką utrudzeni,
Z różnymi pamiątkami
Wróciliśmy bardzo zadowoleni.
Historii obraz łatwiejszy mamy
Gdy choć na kilka godzin
W dawne czasy się cofamy.

Poniżej zamieszczam fragmenty scenariusza „Szalona reporterka w Biskupinie”, który powstał wg pomysłów członków koła teatralnego i został wystawiony podczas prezentacji dla rodziców:

„Reporterka (odsuwa się gwałtownie od tkaczek)

Kogo by tu teraz zagadnąć... (biegnie w kierunku Garncarki – Piękni).
Dzień dobry, proszę mi powiedzieć, jak się pani podoba na festynie?

Garncarka

No wie pani, generalnie mi się podoba. Tłumy ludzi, pięknie ubrani mężczyźni w strojach wojowników, bajeczna muzyka, rewelacyjnie. Proszę sobie wyobrazić, że byłam niedawno w zagrodzie Wisza. Nie wie pani, o czym mówię? Chodzi mi o te chaty ze scenografii filmu „Stara baśń” Jerzego Hoffmana. Poczułam się jak aktorka na planie filmowym. No ale nie o tym chciałam opowiedzieć. Otóż w jednej chacie urządzono warsztaty garncarskie i proszę zobaczyć. Sama ulepiłam ten śliczny wazonik. Nieładny? No, może nie do końca się udał, ale najważniejsze, że sama go zrobiłam. Ale jak się przy tym ubrudziłam... Okropność, muszę się umyć, więc na tym może skończymy tę rozmowę.

Reporterka (idzie w kierunku jakiejś turystki)

Witam szanowna panią. Czy mogę zapytać o pani wrażenia z festynu?

Turystka

Ależ oczywiście. Jestem zachwycona tą imprezą. Tyle tu atrakcji. Jazda konna, pokazy walk, nawet warsztaty taneczne. Próbowałam się nauczyć tańca irlandzkiego, ale to takie męczące. A tutaj niedaleko jest stoisko papiernicze. Widziałam, jak dwie dziewczynki malowały na papierze czerpanym takie śliczne wzorki. Ta metoda nazywa się marmurkowanie. Najpierw się kropi pędzelkiem do wody farbę różnych kolorów. Potem miesza się to specjalnym kijkiem. Powstają fantazyjne wzorki i wtedy kładzie się na tej wodzie kartkę i już mamy ozdobiony papier. Nawet kupiłam sobie taką kartkę. Proszę zobaczyć, jakie to śliczne.”

Szczególnie cenne okazały się wypowiedzi uczestników wycieczki tuż po powrocie z Biskupina. Ich reakcje i odczucia są najlepszym dowodem na to, że warto organizować wycieczki, zwłaszcza dla tych dzieci, których rodziców nie stać na takie wydatki lub też nie cenią oni wyjazdów, ponieważ sami takich nie doświadczali w dzieciństwie i nikt ich nie nauczył czerpania radości z wycieczek i kulturalnych form wypoczynku.

Angelika Bankiewicz kl. V

„Najpierw zwiedziliśmy muzeum, w którym były ubrania Łotyszy. Za szybą wystawiono i opisano przedmioty z epoki kamienia łupanego, epoki brązu i żelaza. Najbardziej podobała mi się biżuteria i różne zapinki (...) Obserwowaliśmy także walkę Bałtów, którzy bronili swojej osady przed Krzyżakami.”

Jakub Żrebiec kl. V

„Ta wycieczka była najlepszą z tych, na których byłem. Mogłem dowiedzieć się wielu rzeczy, których tu, w Szklarach Górnych, nie mógłbym poznać osobiście. Naprawdę, warto było jechać i mam nadzieję, że pojedziemy tam jeszcze raz.”

Bibliografia do projektu

- Chomiccki G., *Próby integrowania historii i informatyki* (z doświadczeń szkół krakowskich), *Wiadomości Historyczne*. 1999, nr 2, s. 89-91.
- Grondas M., *Projekt jako narzędzie integracji międzyprzedmiotowej*, W: *Integracja międzyprzedmiotowa*, CODN 1999.
- Kujawska M., *Multimedialne nauczanie i uczenie się historii*, *Wiadomości Historyczne*, 1993, nr 1, s. 28-33.
- Lewandowska I., *Lekcje historii z wykorzystaniem komputera*, *Edukacja Medialna*, 1999, nr 4, s. 28-33.
- Okła, G., *Metoda projektów w nauczaniu historii*, *Wiadomości Historyczne*, 2000, nr 1, s. 38-44.
- Sobańska-Bondaruk M., *O czym warto pamiętać w pracy ze źródłami historycznymi*, *Wiadomości Historyczne*, 1997, nr 3, s. 169-173.
- Soberski G., *Warowny gród z epoki żelaza Biskupin*, Pomorze, Bydgoszcz 1991.
- Tomczyk-Gąstoł I., *Przeprowadzajmy lekcje metodą projektu*, Nowa Szkoła, 2003, nr 7, s. 54-55.
- Unger P., *Muzea w nauczaniu historii*, Warszawa 1988.
- Wojdon J., *Internet w nauczaniu i uczeniu się historii*, *Wiadomości Historyczne*, 2002, nr 4, s. 203-207.
- Zielecki A., *Mapa w nauczaniu historii*, Warszawa 1984.
- Internet: www.biskupin.pl, www.wikipedia.pl, tbg8.w.interia.pl.

Agnieszka Buraczewska

Od glinianej tabliczki do Gutenberga

Historia piśmiennictwa

Projekt edukacyjny z zakresu historii w szkole podstawowej

Cel główny projektu: Poznanie historii pisma, materiałów pisarskich, urządzeń służących komunikowaniu się i ich roli w rozwoju cywilizacji.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- znaleźć informacje w różnych źródłach,
- dokonać selekcji i krytycznej oceny informacji,
- komunikować się i współpracować w grupie,
- sformułować i przedstawić swoją opinię,
- wystąpić publicznie.

Czas realizacji: 1 tydzień w maju (miesiąc książki, więc dobry moment na poznanie historii piśmiennictwa).

Zadania dla nauczycieli:

- Przygotowują instrukcję dla uczniów, w której:
  - zapoznają uczniów z celami projektu,
  - ustalają z uczniami temat projektu,
  - określają zakres zadań do wykonania dla konkretnego ucznia i dla grupy,
  - podają źródła, z których uczniowie będą mogli korzystać podczas realizacji zadania,
  - informują, co będzie efektem końcowym danego zadania,
  - śledzą rytmiczność wykonywania zadań,
  - pomagają w przewyżnianiu nieoczekiwanych trudności.

Zadania dla uczniów:

- ustalają temat (jeśli nie jest sprecyzowany dokładnie w ogólnym zarysie projektu),
- określają zadania cząstkowe i wynikające z nich zadania dla członków grupy,
- piszą szczegółowy plan działania, określają w nim terminy realizacji kolejnych zadań cząstkowych,
- gromadzą informacje, korzystając ze źródeł podanych przez nauczyciela i własnych,
- dokonują selekcji materiałów ze względu na ich przydatność do realizacji tematu,
- opracowują produkt końcowy,
- prezentują swoje dokonania (wykonane prace, prezentacje).

Prezentacja: Realizacja projektu przez wszystkie grupy daje konkretne efekty w postaci: prac plastycznych, wystawy, folderu, artykułów w gazetce szkolnej.

Ewaluacja

Po zakończeniu projektu można porozmawiać z uczestnikami na temat, co się udało, a czego nie udało się zrealizować, co było najlepsze w ich pracy, co można

by było jeszcze poprawić, jak oceniają swoje zaangażowanie i wkład pracy w realizację, jak współpracowało się im w grupie, czy otrzymali pomoc od kolegów, kiedy jej potrzebowali.

Zakres projektu

Uczniowie klas IV – poznają definicję tabliczki glinianej, glinę i jej właściwości. Oglądają w książkach, wydawnictwach elektronicznych zdjęcia tabliczek glinianych sprzed 5 tysięcy lat, poznają sposób pisania rylcem (zaostrzonym patykiem) w mokrej glinie. Produktem końcowym są tabliczki gliniane z zapisaną pismem klinowym wiadomością.

Uczniowie klas V – poznają pismo obrazkowe i powstałe z nich systemy zapisywania, m.in. pismo chińskie, pismo egipskie hieroglificzne. Zapoznają się z materiałami pisarskimi: papirusem, papierem, oraz narzędziami – pędzelkami. Produktem końcowym to zwój lub kodeks zapisany pismem chińskim lub egipskim na materiale imitującym właściwy dla pisma rodzaj surowca.

Uczniowie klas VI – Poznają ilustracje wykonane różnymi technikami: miedzioryt, drzeworyt, linoryt. Określają rolę i cechy charakterystyczne ilustracji. Produktem końcowym są iluminowane karty książki, wykonane wymienionymi technikami.

Ponadto chętni uczniowie klas IV-VI zwiedzają miejscową drukarnię, gdzie poznają zarówno współczesne maszyny drukarskie jak i te podobne do prasy drukarskiej wynalezionej przez Gutenberga; oglądają w książkach bądź na stronach www zdjęcia słynnej Biblii 42-wierszowej.

Podczas tego tygodnia, kiedy na lekcjach historii uczniowie klas IV-VI poznają historię piśmiennictwa, zorganizowana jest też wycieczka do Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju – tam uczniowie uczestniczą w lekcji, gdzie poznają sposoby wytwarzania papieru oraz mają możliwość wykonania własnej kartki.

Cały tydzień pracy oraz produkty końcowe zajęć, którego z historii piśmiennictwa zostaje opisany, sfotografowany a na końcu zapisany w programie Power Point.

Aleksandra Stadnik

„Przeszłość zachowana w pamięci jest częścią teraźniejszości” Projekt dla uczniów kl.4-6 Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Jaworowie

Region jest rzeczywistością „rekomendującą” człowieka w bliskiej mu wspólnocie, kulturze i terytorium, a tym samym daje poczucie bycia u siebie i sobą, co ma swoje konsekwencje w sferze aktywności człowieka. Wpływa ona bowiem na zrozumienie swoich obowiązków i zadań, a konsekwentnie dalej, na włączenie się w nurt życia własnego środowiska. Jest to niezwykle ważne w okresie funkcjonowania kultury masowej, nasilonej migracji ludności, naporu sztucznie wprowadzonych przez środki masowego przekazu, kulturowo obcych elementów.

Nowe elementy zawsze przenikały kulturę rodzinną i zapewne będzie tak się działo dalej, niemniej nie może to likwidować własnej tożsamości kulturowej i narodowej. Współczesny człowiek posiada kontakty z całym światem, te możliwości są nieporównywalne z dawnymi możliwościami przekazu informacji. Zachowania jego stają się więc odmienne niż wówczas, gdy należał do zamkniętej społeczności lokalnej. Powoli następuje zerwanie dawnych więzi, łączących społeczność wiejską. Na skutek procesów społeczno-gospodarczych kształtują się nowe stosunki między ludźmi. Niestabilne warunki życia prowadzą do zaniku świadomości kulturowej ludności, a zarazem wprowadzają swoisty chaos w zakresie codziennego życia. Obyczaj jest tym przejawem doświadczenia społecznego, który pozwala na trwanie społeczeństwa i jego kultury. Aby więc nie doszło do zatracenia społecznie uznanych wartości we współczesnym świecie, hamulcem bezpieczeństwa powinno być kultywowanie obrzędów, zwyczajów i obyczajów jako powrót do swoich korzeni, z których każdy ma swój początek.

Ważną rolę w tej pracy ma prowadzenie w szkole edukacji regionalnej w zakresie różnych przedmiotów nauczania. Na lekcjach historii oraz języka polskiego w szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Jaworowie powstał pomysł projektu pt: **„Przeszłość zachowana w pamięci jest częścią teraźniejszości”**.

Inspiracją stały się wyniki ankiety przeprowadzonej wśród uczniów klas 4-6 szkoły podstawowej, które pokazały jak niski jest poziom świadomości wśród dzieci ich pochodzenia. Na 45 osób badanych, tylko 5 wiedziało skąd przybyli dziadkowie na tereny Dolnego Śląska i kiedy. Uczniowie nie wiedzieli również, skąd pochodzą ludzie, którzy mieszkają w ich miejscowościach. Ankieta dostarczyła również wiadomości na temat potrzeby badania historii swojej rodziny, ponieważ u 90% dzieci nie było osób, które o niej opowiadały, nie przechowały się także pamiętki z czasów powojennych, ani wcześniejszych, natomiast uczniowie wyrazili chęć poznania historii swoich miejscowości oraz losów osób do niej przybyłych.

Konieczne stało się więc przeprowadzenie zajęć, które dostarczyły dzieciom wiedzy nt. akcji przesiedleńczej po II wojnie światowej. Rozbudziło to wśród uczniów zainteresowanie tematem.

Dzieci z klas 4-6 zostały podzielone na zespoły. Kryterium podziału na grupy było zamieszkanie ich w jednej miejscowości.

Działania uczniów były pracą badawczą w terenie. Polegała ona na zbieraniu wiadomości o pochodzeniu swojej rodziny i ludności mieszkającej w badanej miejscowości, o warunkach osiedlania się na tych terenach, obrzędowości dorocznej i różnic w poszczególnych grupach ludzi, na podstawie przygotowanej ankiety. Grupy przygotowały albumy, swoiste „monografie” swoich miejscowości. Znalazły się w nich m.in. mapy przesiedleńcze, struktury ludności przybyłej do danej miejscowości, opisy zabytków, historia wsi, miejscowe legendy i opowieści, wywiady, zdjęcia, opisy zwyczajów bożonarodzeniowych w poszczególnych grupach ludności, scenariusze przedstawień jasełkowych.

Uczniowie przedstawili wyniki swojej pracy i porównali je ze sobą.

Wnioski jakie wyciągnięto z porównania były takie, że w badanych miejscowościach warunki adaptacji poszczególnych grup ludności były podobne, ponieważ podobne były grupy ludności napływowej, z większością osób przybyłych ze Wschodu. Te grupy były wiodące w procesie integracji ludności.

Trudności, z jakimi spotkali się nasi „badacze”, to:

- bardzo mała ilość respondentów,
- brak pamiętek rodzinnych,
- nieścisłości lub sprzeczne opinie osób na temat konkretnych wydarzeń,
- opowieści wspomnieniowe dotyczyły przyjazdu ludzi na tereny Dolnego Śląska i ich „pierwszych kroków” na tych terenach. Osoby, z którymi były prowadzone wywiady mówiły o wojnie, a wiadomości o swoich stronach ograniczały się do tego, jakie elementy wyglądu wsi i ich zajęć zostały w pamięci,
- słaba świadomość rodziców o przynależności do jednej z grup ludności, co jest wynikiem integracji tych grup i zaniku różnic kulturowych.

Podsumowaniem pracy była ankieta. Wnioski, jakie z niej uzyskano są następujące:

- 90% badanych uczniów wie skąd pochodzili jego dziadkowie ze strony mamy i taty,
- wszyscy uczniowie chcieliby zobaczyć strony rodzinne swoich dziadków,
- 70% uczniów chciałoby kontynuować badania dziejów swojej rodziny, historii miejscowości i życia ludzi po II wojnie światowej w swojej miejscowości.

Projekt rozbudził „ciekawość historyczną” uczniów. Wynikiem jej są pomysły dzieci na przyszłość:

- wydanie gazetki szkolnej,
- przygotowanie przedstawienia „Herody” wg uzyskanego scenariusza,
- spotkanie uczniów z najstarszymi mieszkańcami.

Projekt miał również wymiar wychowawczy, budzenie szacunku dla tradycji, swoisty „patriotyzm lokalny”. Ważną sprawą dla mnie było to, że w takim małym, wiejskim środowisku ich zaangażowanie było tak duże, że pozwoliło to dzieciom na rozwinięcie skrzydeł, a mi dodało w nie wiatru.

Iwona Garbera

Krótką historia polskich symboli narodowych **– projekt edukacyjny badawczy**

Projekt przeznaczony jest do realizacji klasie IV, V lub VI szkoły podstawowej. Może być wykorzystany w nawiązaniu do obchodów Święta Niepodległości Polski 11 listopada, rocznicy Konstytucji 3 Maja albo na zajęciach kółka historycznego.

Projekt przewiduje realizację pięciu zadań, w trzech grupach, w czasie 4 tygodni. Każda z grup zajmuje się innym symbolem narodowym. Nauczycielami wspomagającymi są historyk, polonista, plastyk. Udzielają oni konsultacji, przeprowadzają zajęcia dydaktyczne, pomagają w przygotowaniu pokazu i dokonują oceny pracy uczniów.

Prezentacja odbywa się na forum szkoły. Poszczególne grupy przedstawiają efekty własnej pracy: historię hymnu, godła i flagi Polski, prace plastyczne, zebraną i własną twórczość na temat symboli narodowych oraz scenki dramatowe, a komisja dokonuje oceny. Ze zgromadzonych materiałów (albumów i prac plastycznych) można przygotować ciekawą wystawę.

Cele główne projektu:

- Zapoznanie uczniów z historią i tradycją polskich symboli narodowych.
- Rozbudzanie uczuć patriotycznych.

Cele operacyjne

W i a d o m o ś c i

Uczeń:

- poznaje krótką historię polskich symboli narodowych,
- wie jak wyglądają godło i flaga Polski,
- rozumie przyczyny i okoliczności powstania polskiego hymnu narodowego, przyjęcia godła i flagi,
- rozpoznaje postaci historyczne występujące w „Mazurku Dąbrowskiego”,
- zna słowa hymnu i prawidłowo interpretuje jego treść.

U m i e j ę t n o ś c i

Uczeń:

- krótko omawia przygotowaną prezentację poświęconą symbolom narodowym,
- rozumie omawiane fakty historyczne,
- wypowiada się słowem, gestem, mimiką,
- wykonuje pracę plastyczną, układa wiersz, odśpiewuje hymn.

P o s t a w y

Uczeń:

- bierze aktywny udział w zajęciach,
- właściwie pracuje w grupie,
- kształtuje właściwe postawy wobec symboli narodowych,
- pogłębia świadomość szacunku do przeszłości narodowej,
- rozwija zainteresowanie historią Polski.

Zadania dla grup i harmonogram realizacji projektu

grupa	zadania	termin	konsultacje (terminy)	forma prezentacji	ocena w punktach
I	<p>1. Zebranie informacji na temat historii „Mazurka Dąbrowskiego” oraz jego autora. Przygotowanie albumu. Odśpiewanie hymnu.</p> <p>2. Wykonanie pracy plastycznej z zapisem nutowym hymnu.</p> <p>3. Zebranie utworów literackich poświęconych polskiemu hymnowi oraz innym hymnom.</p> <p>4. Ułożenie własnego wiersza lub opowiadania o „Mazurku Dąbrowskiego”.</p> <p>5. Przygotowanie dramy pt. „W szeregach legionistów” – <i>wywiad lub rzeźba</i>.</p>			<p>1. Omówienie historii hymnu. Album.</p> <p>2. Prace plastyczne.</p> <p>3. Album.</p> <p>4. Odczytanie wierszy lub opowiadań. Album.</p> <p>5. Odegranie scenki dramatycznej.</p>	
II	<p>1. Zebranie wiadomości na temat historii polskiej flagi narodowej. Przygotowanie albumu.</p> <p>2. Przygotowanie polskiej flagi dowolną techniką plastyczną.</p> <p>3. Wyszukanie wierszy i opowiadań o fladze.</p> <p>4. Ułożenie własnych wierszy lub opowiadania o fladze.</p> <p>5. Przygotowanie scenki dramatycznej pt. „Od białej kokardy do biało – czerwonej” – <i>żywy obraz</i>.</p>			<p>1. Omówienie historii flagi. Album.</p> <p>2. Prace plastyczne.</p> <p>3. Album.</p> <p>4. Odczytanie wierszy lub opowiadań. Album.</p> <p>5. Odegranie scenki dramatycznej.</p>	

III	1. Zgromadzenie wiadomości o historii powstania godła Polski. Przygotowanie albumu. 2. Wykonanie godła wybraną techniką plastyczną. 3. Wyszukanie utworów poświęconych godłu Polski. 4. Ułożenie własnych utworów o tym symbolu. 5. Przygotowanie scenki dramatycznej pt. „Lech i orzeł biały” – <i>wejście w rolę</i> .			1. Omówienie historii godła. Album. 2. Prace plastyczne. 3. Album. 4. Odczytanie wierszy lub opowiadań. Album. 5. Odegranie scenki dramatycznej.	
-----	--	--	--	--	--

Tabela oceniania

Kryteria oceny	Historia symbolu	Plastyczne przedstawienie symbolu	Twórczość na temat symbolu		Drama	Sposób prezentacji	Suma punktów
			zebrana	własna			
Grupa							
I hymn							
II godło							
III flaga							
Przyznane punkty	0 - 5	0 - 5	0 - 5	0 - 5	0 - 5	0 - 5	

Karta samooceny ucznia

Imię i nazwisko	
Kryteria oceny	Przyznane punkty (0-3)
Mój wkład w planowaniu pracy przez grupę?	
Uczestnictwo w podejmowaniu decyzji przez grupę?	
Wywiązywanie się z powierzonych zadań.	
Zaangażowanie w pracę grupy.	
Suma punktów:	

Bibliografia

1. Biliński B., *Nad genezę Mazurka Dąbrowskiego* [w:] „Przegląd Humanistyczny”, 1993 nr 1, s. 27-49.
2. Brudnik E., Moszyńska., Owczarska B., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2002.
3. Domańska H., *Muzeum Hymnu Narodowego w Będolinie: informator turystyczno-krajoznawczy*, Gdańsk 1988.
4. Dworecki Z., *Józef Wybicki 1747-1822*, Poznań 1980.
5. Kobyliński Sz., *Krótko o hymnie, orłach i barwach gawęda*, Warszawa 1978.
6. Kuczyński S. K., *Godło, barwy, hymn* [w:] „Panorama Dziejów Polski, Warszawa 1982, s. 7-16.
7. Lisowski W., *Polskie symbole narodowe*, Warszawa 1995.
8. Malinowski L., *Refleksje o polskim hymnie* [w:] „Nowa Szkoła”, 1996 nr 9, s. 47-51.
9. Potocka B., Nowak. L., *Projekty edukacyjne*, Kielce 2002.
10. *Projekt edukacyjny i inne formy uczenia się we współpracy*, praca zbiorowa, Piła, 2003.
11. *Siedem wieków pieśni polskiej: śpiewnik dla dzieci z komentarzem historycznym*, Warszawa 1979.
12. Suchański A., *Rola środków dydaktycznych w rozwijaniu zdolności poznawczych uczniów* [w:] „Wiadomości Historyczne”, 1991 nr 2, s. 103-109.
13. Wałek J., *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*, Warszawa 1987.
14. Wawrzykowska- Wierciochowska D., *Pieśń nadziei i zwycięstwa: Dzieje polskiego hymnu narodowego*, Warszawa 1985.
15. Wiech A., *Poezja w szkole. Propozycje rozwiązań metodycznych*, Słupsk 1984.
16. Zajewski W., *Józef Wybicki*, Warszawa 1997.

Krystyna Metanowska

Moja mała ojczyzna – historia i współczesność

Projekt edukacyjny

Projekt realizowany był w okresie od października 2007 r. do maja 2008 r. w Szkole Podstawowej w Krzywej (gmina Chojnów).

Cele ogólne projektu to:

- poszerzanie wiadomości na temat własnej miejscowości oraz gminy w aspekcie historycznym, kulturowym i ekonomicznym,
- kształcenie umiejętności pracy grupowej,
- kształcenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji.

Po skończonym projekcie uczeń:

- wymienia elementy środowiska: zabytki, ciekawe miejsca, znanych ludzi, zakłady funkcjonujące na terenie gminy,
- przedstawia historię miejscowości i gminy uwzględniając wspomnienia najstarszych mieszkańców,
- wskazuje na działania człowieka, które mają pozytywny i negatywny wpływ na stan środowiska naturalnego.

Poziom wiekowy uczniów: kl. VI szkoły podstawowej (projekt może być również realizowany na poziomie klas gimnazjalnych).

Terminy:

1. realizacji: dostosowany do wymogów środowiska lokalnego,
2. prezentacji: dostosowany do wymogów środowiska lokalnego (konkurs wiedzy o gminie, konkurs ekologiczny, zebrania z rodzicami).

Zadania

1. Historia mojej miejscowości we wspomnieniach

Za wykonanie tego zadania odpowiedzialne są poszczególne zespoły uczniowskie. Przygotowania powinny być poprzedzone lekcją dotyczącą historii regionu. Zadanie polega na przeprowadzeniu w grupach wywiadów z najstarszymi mieszkańcami miejscowości, których celem będzie przygotowanie albumu zawierającego m.in. wspomnienia, stare fotografie, widokówki, listy. Uczniowie powinni dotrzeć do najstarszych mieszkańców miejscowości, którzy opowiedzą historię tej miejscowości poprzez pryzmat własnych doświadczeń. Zadaniem uczniów jest też wypożyczenie starych fotografii, widokówek, listów, aktów nadania własności itp. oraz wykonanie ich kserokopii. Można również skorzystać z informacji znajdujących się w lokalnym muzeum, gminnej bibliotece, w Internecie i innych.

Prezentacja tego zadania może się odbyć w postaci albumu lub gazetki szkolnej, można też nawiązać współpracę z lokalnymi mediami i prezentować działania uczniów na łamach lokalnej prasy.

2. Moja miejscowość (moja gmina) w obiektywie

Za realizację tego zadania odpowiedzialni są indywidualnie chętni uczniowie. Celem realizacji tego zadania będzie przygotowanie folderu zawierającego fotografie najciekawszych miejsc w gminie z ich krótkim opisem oraz utworzenie stałej ekspozycji w szkole w ramach ścieżki regionalnej.

Przy realizacji tego zadania można uwzględnić promocje swojej miejscowości (gminy).

W ramach realizacji tego zadania może powstać kilka folderów, np.: „Cudze chwalicie, swego nie znacie”, „Tu jest moje miejsce, tu jest mój dom”, „Piękna nasza gmina cała”, „Wiele pięknych miejsc na świecie, piękniejszego nie znajdziecie”.

3. **Warto odwiedzić moją miejscowość (gminę)**

To zadanie jest nawiązaniem do zadania drugiego. Poszczególne uczniowie, pod kierunkiem nauczycieli języka polskiego, historii, geografii, plastyki, piszą prace literackie oraz wykonują prace plastyczne promujące własną miejscowość lub gminę. W swoich pracach uwzględniają wiadomości geograficzne, historyczne, kulturalne, turystyczne oraz ekonomiczne. Realizując to zadanie można zorganizować wycieczkę (rajd) połączoną z dokładnym poznanie i omówieniem ciekawych miejsc, które warto promować.

Najlepsze prace mogą zdobić gazetkę szkolną, można utworzyć z nich album promujący miejscowość lub gminę, a także opublikować w lokalnej prasie, co również korzystnie wpłynie na promocję szkoły w środowisku.

4. **Czarny i zielony listek**

Odpowiedzialne za wykonanie tego zadania są zespoły uczniowskie pod kierunkiem nauczyciela przyrody (biologii). Celem zadania jest przygotowanie informacji na temat zakładów pracy, przedsiębiorstw funkcjonujących w gminie oraz zebranie danych o zanieczyszczeniach i innych utrudnieniach dla życia mieszkańców, które wynikają z funkcjonowania tych zakładów. Przedstawiciele tych zakładów uczniowie mogą zaprosić na szkolny konkurs ekologiczny lub konkurs wiedzy o gminie i zaprezentować swe działania, a także wybrać najbardziej ekologiczny zakład pracy i wręczyć jego przedstawicielowi ekologiczne odznaczenie, czyli „zielony listek”.

Przedstawicielowi zakładu pracy, który jest największym trucicielem w okolicy, można wręczyć „czarny listek”. Wręczenie „czarnego listka” nie zawsze jest łatwe i często jest problemem. Po pierwsze dlatego, że trudno mieć pewność, iż faktycznie jest największym trucicielem i utrudnia życie mieszkańcom. Poza tym często zakłady pracy funkcjonujące w najbliższej okolicy są sponsorami szkół lub sponsorami nagród dla uczniów biorących udział w konkursach. Wówczas ograniczamy się tylko do wręczenia „zielonego listka”.

5. **Znani mieszkańcy mojej gminy**

Poszczególne zespoły uczniowskie przygotowują wystawkę przedstawiającą znanych ludzi w rozmaitych dziedzinach: literatury, sztuki, muzyki, polityki, sportu, działalności charytatywnej i społecznej oraz innych. Forma prezentacji jest dobrowolna. Mogą to być albumy, fotografie, wywiady, notatki prasowe, plakaty, plansze biograficzne, książki, płyty. Może się to odbyć również w formie prezentacji multimedialnej.

Prezentacja

Wystawa „Moja mała ojczyzna” połączona z konkursem wiedzy o gminie, konkursem ekologicznym, festynem z okazji Dnia Samorządowca lub festynem rodzinnym z okazji święta miejscowości. Wystawa powinna uwzględniać: fotografie regionu (ciekawe miejsca i zabytki), znane postaci, występ artystyczny (może on być związany z historią miejscowości).

Ocena i ewaluacja

- Uczniowie oceniani są indywidualnie na poszczególnych przedmiotach za wykonanie określonych zadań,
- uczniowie oceniani są zespołowo,
- podlegają ocenie opisowej mającej wpływ na ocenę z zachowania (zaangażowanie w wykonywane zadania), umiejętność współpracy w zespołach i uwzględniania opinii innych uczniów).

Po skończonym projekcie uczniowie wypełniają arkusz ewaluacyjny:

1. Czy chętnie uczestniczyłeś w projekcie?
  - a) Tak,
  - b) raczej tak,
  - c) raczej nie,
  - d) nie.
2. Czy zadania były interesujące?
  - a) Tak,
  - b) raczej tak,
  - c) raczej nie,
  - d) nie.
3. Czy poprzez realizację projektu Twoja wiedza na temat rodzinnej miejscowości (gminy) poszerzyła się?
  - a) Tak,
  - b) raczej tak,
  - c) raczej nie,
  - d) nie.
4. Które z zadań było, Twoim zdaniem, najciekawsze?
.....
.....
5. Które zadanie było, Twoim zdaniem, najmniej ciekawe?
.....
.....
6. Czy chciałbyś jeszcze wziąć udział w podobnym projekcie?
  - a) Tak,
  - b) raczej tak,
  - c) raczej nie,
  - d) nie.

Bibliografia

1. <http://gmina-chojnow.pl/www/>.
2. Miesięcznik samorządowy „Wiadomości Gminy Chojnow”.
3. „Gazeta Chojnowska”.
4. <http://www.chojnow.pl/>.
5. <http://www.chojnow.net.pl/>.
6. <http://andrzejtrzeciak.w.interia.pl/>.
7. *Gmina Chojnow. Szkice i materiały*, pod red. Ryszarda Gładkiewicza, Chojnow-Wrocław 1993.

Łucja Mirowska

Projekt „Gmina Kąty Wrocławskie – moja mała ojczyzna”

Kąty Wrocławskie (dawniej **Kanth, Canth**) tu miasto i gmina w województwie dolnośląskim, w powiecie wrocławskim, na południowym-zachodzie od Wrocławia. Teren ten obfituje w piękne zabytki architektury, ze starymi gotyckimi kościołami, interesującymi pałacami, ruinami budowli murowanych, ciekawostkami przyrodniczymi w Parku Krajobrazowym Doliny Bystrzycy.

Miasto z piastowskim rodowodem swoją nazwę wywodzi od polskiego słowa **kał** (zakątek, róg), gdyż takie było jego położenie, między dwoma rzekami – Bystrzycą i Strzegomką – i na granicy księstwa świdnickiego. W tym naturalnym kącie ulokował się już w XIII wieku ważny średniowieczny gród, który około 1298 roku otrzymał prawa miejskie.

Zagadkę stanowi pochodzący z XIV wieku herb miasta, przedstawiający dwa czeskie lwy odwrócone do siebie tyłem, splecione ogonami, w koronach na czerwonym tle.

Książęcy zamek, który powstał poza obrębem miasta, na bagnistym terenie w końcu XII wieku, był świadkiem interesującej bitwy w roku 1512, w której zmierzyły się wojska księcia wrocławskiego (500 osób) z ludźmi księcia Bartłomieja z Ziębic (1000 osób). Najeźdźcy, pomimo dwukrotnej przewagi, przegrali z wojskami ukrytymi w zamku. Po rozbiórkach z 1829 roku, po zamku pozostały do dziś jedynie ślady wałów na wschodzie od miasta.

Kilka kilometrów od Kątów, w posiadłości Krobielowice, spędził ostatnie lata swego życia feldmarszałek i dowódca armii pruskiej w bitwie pod Waterloo, Gebhard Leberecht von Blücher. Od połowy XVIII wieku, przy drodze do pałacu znajduje się jego mauzoleum.

Interesującym zabytkiem średniowiecza, stanowiącym w naszym regionie rzadkość, są fragmenty murowanej szubienicy, wykonanej z kamienia granitowego, znajdującej się na wzniesieniu za miastem.

Miasto i okolice posiadają interesującą i bogatą przeszłość. Warto tę wiedzę utrwalić i przekazać następnym pokoleniom.

Cele projektu:

- popularyzacja wiedzy o regionie,
- budowanie u uczniów szacunku dla tradycji i dorobku poprzednich pokoleń,
- wzmacnianie identyfikacji uczniów z miejscem pochodzenia i zamieszkania,
- uświadamianie potrzeby ochrony i pielęgnacji wspólnego dziedzictwa narodowego,
- rozwijanie aktywności uczniów,
- kształtowanie umiejętności planowania i organizacji pracy własnej uczniów,
- zbieranie i selekcjonowanie informacji, sporządzanie krótkich notatek,
- doskonalenie umiejętności formułowania pytań, przygotowywania wywiadu,
- doskonalenie umiejętności posługiwania się mapą i planem,
- kształtowanie umiejętności tworzenia prezentacji, ilustracji i prac plastycznych,
- rozbudzanie zainteresowań literackich,
- rozwijanie wrażliwości estetycznej.

Miejsce realizacji projektu: Szkoła Podstawowa Nr 1 w Kątach Wrocławskich.

Adresat: Uczniowie klas 4-6.

Czas trwania projektu: 2 miesiące.

Formy pracy: indywidualna, grupowa, zespołowa.

Sposób realizacji: w czasie lekcji, na zajęciach kółka historycznego, poza zajęciami szkolnymi.

Zakres programu: edukacja regionalna, czytelniczo-medialna, polonistyczna, historyczna, przyrodnicza, plastyczna.

Etap 1

Pogadanka i dyskusja zapoznająca uczniów z metodą projektu.

Etap 2

Wprowadzenie uczniów w tematykę zagadnienia. Zapoznanie ich z materiałami, literaturą, wiadomościami, które poszerzą wiedzę dotyczącą tematu.

Etap 3

Sformułowanie i wybór tematu projektu oraz tworzenie zespołów. Zespoły powstają w klasach, uczniowie pracują pod nadzorem wychowawcy klasy.

Etap 4

Przygotowanie do realizacji projektu:

- opracowanie instrukcji projektu,
- ustalenie podziału zadań w poszczególnych zespołach.

Uczniowie otrzymują do wykonania określone zadania:

- Drzewo genealogiczne mojej rodziny.
- Pochodzenie nazwy miasta Kąty Wrocławskie.
- Dwa lwy – symbolika herbu.
- Kościoły w gminie Kąty Wrocławskie.
- Pałace i zamki w regionie.
- Sławne osobistości Ziemi Kąteckiej.
- Oblężenia i fortele.
- Pogromca Napoleona – Gebhard Leberecht von Blücher.
- Ślady średniowiecznego prawa karnego (ruiny murowanej szubienicy).
- Mapa Kątów Wrocławskich i gminy.
- Pochodzenie regionalnych nazw.
- Najstarszy zachowany zabytek.
- Opis trasy – od dworca kolejowego do Rynku.

Po uzgodnieniu tematów następuje sporządzenie szczegółowych instrukcji, określa się kryteria oceny projektu.

Etap 5

Realizacja projektu

Realizacja projektu rozpocznie się od zbierania materiałów. Mogą to być mapy, przewodniki turystyczne, pocztówki, zdjęcia i inne pamiątki rodzinne. Następnie klasy wybiorą się na wycieczki piesze i rowerowe po mieście i okolicy. Uczniowie będą poszukiwać informacji o historii regionu w swojej rodzinie, przeprowadzą wywiady z rodzicami, dziadkami, władzami miasta.

Zebrane materiały posłużą do przygotowania plakatów, albumów, inscenizacji, a także artykułów dotyczących najbliższej okolicy na podstawie wywiadów przeprowadzonych przez uczniów.

Projekt realizowany jest na zajęciach poszczególnych przedmiotów, wymaga zaangażowania większości uczniów, nauczycieli, współpracy z rodzicami.

Przyczynia się do integracji środowiska, wyzwala wiele energii.

Etap 6 **Prezentacja projektu**

Podsumowaniem działań projektu jest zakończenie i prezentacja projektu.

- Uczniowie przedstawiają swoje prace podczas uroczystości, na którą zostaną zaproszeni przedstawiciele władz, nauczyciele, rodzice.
- Prezentacji będzie towarzyszyć wystawa prac plastycznych oraz fotografii.
- Ekspozowane będą mapy wykonane przez uczniów.
- Uczniowie przedstawiają krótki rys historyczny wsi wchodzących w skład gminy.
- Zapoznają gości ze swoimi artykułami dotyczącymi najbliższej okolicy.
- Zaprezentują ułożone przez siebie legendy o powstaniu Kątów Wrocławskich.
- Przedstawiają wywiady z członkami rodziny i władzami miasta zamieszczone w gazecie szkolnej.
- Zorganizują wystawę własnych przewodników po Kątach Wrocławskich i okolicy.

Etap 7 **Ocena projektu**

Zostaną zastosowane następujące kryteria oceniania:

- Przygotowanie planu projektu.
- Systematyczna realizacja celów.
- Wykorzystanie różnorodnych źródeł informacji.
- Oryginalne podejście do tematu.
- Poprawność merytoryczna i językowa.
- Interesująca prezentacja.

W ocenie bierze udział zarówno nauczyciel, jak i uczniowie, oceniając rezultaty prac innych grup. Ocenianie ma wspierać uczniów i motywować do pracy nad kolejnymi projektami.

Uwieńczeniem projektu będzie zorganizowanie konkursu wiedzy o gminie: „**Znam swój region**”.

Zastosowanie metody projektu wzmocni więź uczniów z „małą ojczyzną”, a osiągnięte cele zaowocują w dalszej przyszłości.

Bibliografia

- Bednarek S., *W kręgu małych ojczyzn. Szkice regionalistyczne*, Wrocław-Ciechanów 1997.
- Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie*, Kielce 2000.
- Czerwiński J., *Dolny Śląsk; przewodnik*, Warszawa 1999.
- Dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska*, red. Z. Kłodnicki, Wrocław 1996.
- Mikin A., *Metoda projektów w kreowaniu przedsiębiorczych postaw uczniów*, Warszawa 1997.
- Wapiński R., *Polska a małe ojczyzny Polaków*, Wrocław 1994.

Mirosława Hipszer

Projekt edukacyjny: Ostrów Tumski kolebką Wrocławia

Źródła projektu

Temat projektu wyniknął ze wspólnych ustaleń uczniów i nauczyciela. Ponieważ wcześniej realizowany był ogólnoszkolny projekt na temat: „Nasza miejscowość”, zapytałam uczniów, czy chcieliby bliżej poznać Wrocław – stolicę regionu. Wszyscy odpowiedzieli, że znają niektóre rejony miasta, ponieważ bywają tam z rodzicami, najczęściej na zakupach w centrach handlowych. Kilka osób bywało z rodzicami w kinach lub imprezach masowych organizowanych okazjonalnie w Rynku. Gdy zapytałam uczniów, czy wiedzą, która dzielnica Wrocławia jest najstarsza, tylko nieliczni wskazali Biskupin. Wówczas zaproponowałam wycieczką na Biskupin i zwiedzenie pod kierunkiem przewodnika turystycznego Ostrowa Tumskiego. Wszyscy zaakceptowali tę propozycję. Następnie w wyniku dyskusji ustaliliśmy, jak i do czego możemy wykorzystać naszą wycieczką. Padła propozycja zrobienia zdjęć, napisania tekstów do szkolnej gazetki, która jest redagowana w ramach koła humanistycznego. Uznałam, że jest to dobra okazja, by zaproponować uczniom przygotowanie projektu o Ostrowie Tumskim, który moglibyśmy zaprezentować całej szkole. W trakcie dyskusji ustaliliśmy, nad czym będziemy pracować, jak gromadzić informacje, jak je prezentować. Każdy zastanawiał się nad swoim udziałem w projekcie.

Uczestnicy: Projekt realizowali uczniowie klas IV-VI uczestniczący w zajęciach koła humanistycznego – 15 osób.

Krótki opis projektu

Projekt jest przedsięwzięciem interdyscyplinarnym. Może być z powodzeniem realizowany na lekcjach historii, języka polskiego, informatyki, plastyki, a także podczas zajęć różnych kół zainteresowań. Łączy treści edukacji regionalnej z treściami historycznymi, polonistycznymi, plastycznymi przy wykorzystaniu technologii informacyjnej.

Uczniowie w grupach realizowali poszczególne zadania. Po zakończeniu prac nastąpiła publiczna prezentacja projektu.

Punktem wyjścia do realizacji projektu była wycieczka do Wrocławia na Ostrów Tumski, który uczniowie zwiedzali wspólnie z przewodnikiem turystycznym. Zwiedzanie najstarszej części Wrocławia z osobą, która w profesjonalny i atrakcyjny sposób przybliżyła historię regionu dostarczyło uczniom wielu różnorodnych wrażeń i zmotywowało do wyteźzonej pracy. Kolejne etapy projektu polegały na: zgromadzeniu informacji dotyczących historii Ostrowa Tumskiego, przygotowaniu inscenizacji wybranej legendy, wystawki prac namalowanych pod kierunkiem zaproszonego artysty – malarza, wystawki zdjęć z wycieczki i napisaniu tekstów do szkolnej gazetki.

Cele ogólne projektu:

- pogłębienie wiedzy o regionie,
- poznanie historii najstarszej części Wrocławia,
- poznanie legend związanych z Ostrowem Tumskim,
- poznanie osób związanych z Wrocławiem,
- przygotowanie tekstów do szkolnej gazetki,
- poszukiwanie, gromadzenie i przetwarzanie zdobytych informacji.

Cele operacyjne

Po zakończeniu projektu uczniowie potrafią:

- określić położenie Ostrowa Tumskiego na mapie Wrocławia,
- omówić wybrane fakty z dziejów Wrocławia i Ostrowa Tumskiego,
- opowiedzieć wybrane legendy związane z Ostrowem Tumskim,
- wskazać cechy stylu romańskiego, gotyckiego, renesansowego i barokowego w architekturze Ostrowa Tumskiego,
- opisać swoje wrażenia z wycieczki i spotkania z artystą malarzem,
- napisać scenariusz i na jego podstawie przygotować inscenizację legendy,
- przygotować krótką prezentację wybranego zabytku Ostrowa Tumskiego,
- przygotować krótką prezentację osoby związanej z Wrocławiem.

Forma: Uczniowie realizowali zadania w trzech grupach zadaniowych. Dobór do grup odbywał się dobrowolnie, stosownie do indywidualnych zainteresowań i uzdolnień uczniów. Część zadań wszystkie grupy realizowały wspólnie (wycieczka do Wrocławia, warsztaty z malarzem).

Sposób prezentacji projektu:

- wystawa prac plastycznych,
- wystawa zdjęć,
- prezentacja zdjęć z rzutnika wraz z komentarzami uczniów,
- inscenizacja legendy o Kluskowej Bramie,
- gazetka szkolna.

Projekt został zaprezentowany przed całą społecznością uczniowską i zaproszonymi gośćmi (nauczyciele, dyrektor szkoły, rodzice uczniów, artysta malarz). Uczniowie wchodzili w role przewodników turystycznych i podczas wyświetlania kolejnych zdjęć na rzutniku pisma „oprowadzali” zebranych po Ostrowie Tumskim. W trakcie prezentacji jako podkład muzyczny wykorzystano „Wrocławską piosenkę” w wykonaniu Marii Koterbskiej. Podczas tej wirtualnej wycieczki została zaprezentowana inscenizacja legendy, a po zakończeniu każdy uczestnik otrzymał egzemplarz szkolnej gazetki.

Przydział zadań

Grupa	Zadania
I „Aktorzy”	1. Wyszukajcie w różnych źródłach (literatura, prasa, Internet, przewodniki turystyczne) legendy związane z Ostrowem Tumskim we Wrocławiu. 2. Wybierzcie jedną z legend i opracujcie scenariusz inscenizacji. 3. Przygotujcie inscenizację wybranej legendy. Zaprojektujcie scenografię, przygotujcie potrzebne rekwizyty.
II „Literaci”	1. Zaprojektujcie i przygotujcie wystawę zdjęć wykonanych podczas wycieczki na Ostrów Tumski oraz prac namalowanych podczas warsztatów plastycznych. 2. Napiszcie sprawozdanie z wycieczki oraz z warsztatów przeprowadzonych przez artystę malarza. 3. Opiszcie swoje wrażenia z wycieczki i warsztatów lub napiszcie dowolny utwór literacki (wiersz, akrostych, fraszka, haiku) inspirowany wycieczką lub warsztatami.

III „Przewodnicy”	1. Dokonajcie wyboru zdjęć do prezentacji o Ostrowie Tumskim. Przygotujcie odbitki na folii. 2. Zaprezentujcie sylwetki pięciu znanych osób związanych z historią Wrocławia. 3. Przygotujcie ciekawe komentarze do każdego prezentowanego zdjęcia.
Zadania realizowane wspólnie przez wszystkie grupy	1. Wyjazd do Wrocławia na wycieczkę – zwiedzanie Ostrowa Tumskiego z przewodnikiem turystycznym. 2. Warsztaty z malarzem (malowanie akwarelami panoramy i zabytków Ostrowa Tumskiego, rozróżnianie cech różnych stylów w architekturze Ostrowa Tumskiego, poznanie tajników pracy artysty malarza).
Zadanie realizowane przez nauczyciela	1. Zorganizowanie wycieczki do Wrocławia na Ostrów Tumski. 2. Zakup folii do drukowania zdjęć.

Terminy konsultacji: Spotkania zespołów odbywały się na każdym etapie: gromadzenia informacji, przetwarzania, pisania tekstów, drukowania zdjęć, przygotowywania inscenizacji i wystawek. Ponieważ projekt realizowali uczniowie dojeżdżający do szkoły z innych miejscowości, niektóre zadania były realizowane podczas zajęć świetlicowych (np. poszukiwanie informacji w Internecie) lub w ramach koła informatycznego i lekcji informatyki (skanowanie i drukowanie zdjęć).

Ustalone zostały terminy:

- spotkań zespołów: w każdy piątek po zajęciach (piąta godzina lekcyjna),
- konsultacji z nauczycielem – każdy poniedziałek w ramach zajęć koła humanistycznego oraz w miarę potrzeb podczas przerw i po zajęciach lekcyjnych.

Kryteria oceny projektu

Ocenie podlegały:

- zaangażowanie uczniów w realizację projektu,
- umiejętność współpracy w grupie,
- pomysłowość, atrakcyjność i estetyka przy wykonywaniu zadań,
- zainteresowanie projektem wśród społeczności uczniowskiej (jak został przez nich przyjęty).

Wszyscy uczniowie, biorący udział w realizacji projektu otrzymali oceny wzorowe z zachowania i oceny celujące z:

- języka polskiego (za teksty do gazetki, scenariusz i inscenizację),
- historii (za opatrzenie komentarzem zdjęć prezentowanych zabytków, pomników, postaci zasłużonych dla Wrocławia),
- plastyki (za prace plastyczne).

Uwagi i wnioski do projektu:

1. Projekt o Ostrowie Tumskim okazał się dla uczniów bardzo atrakcyjny i ciekawy. Wszyscy pracowali nad zadaniami z wielkim zaangażowaniem, potrafili zgodnie współpracować w grupie, wykorzystując swoje predyspozycje i uzdolnienia.
2. Efekty projektu w postaci wykonanych akwareli i wystawki zdjęć zdobyły korytarz szkolny i były przez wszystkich (uczniowie, rodzice, inne osoby odwiedzające szkołę) oglądane z dużym zainteresowaniem.

3. Po projekcie zrodził się pomysł, aby zorganizować następną wycieczkę na Ostrów Tumski, ale w godzinach wieczornych, by lepiej poczuć magię i atmosferę tego niezwykłego miejsca.
4. Uczniowie zaczęli chętniej brać udział w przygotowywaniu różnych inscenizacji na lekcjach języka polskiego. Sami zgłaszają propozycje „wystawienia” różnych tekstów.
5. Wycieczka na Ostrów Tumski poza walorami poznawczymi i wychowawczymi znakomicie wpisuje się w realizację treści ścieżki edukacyjnej *edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie*.
6. Realizacja projektu umożliwiła uczniom kontakt ze sztuką. Warsztaty z artystą plastykiem dostarczyły niezapomnianych przeżyć. Pod wprawnym okiem profesjonalisty powstały oryginalne akwarele, z czego uczniowie byli bardzo dumni.
7. Wycieczka prowadzona przez przewodnika turystycznego ma wiele zalet. Uczniowie z ogromnym zainteresowaniem słuchali osoby (innej niż własny nauczyciel), która na co dzień zajmuje się oprowadzaniem zwiedzających i opowiadaniem o historii. Poza tym dowiedzieli się różnych ciekawostek, na jakie nie natknęliby się czytając książki historyczne, czy przewodniki turystyczne.
8. Zamiast rzutnika pisma polecam wykorzystanie rzutnika multimedialnego (w chwili realizacji projektu szkoła jeszcze nie dysponowała takim urządzeniem), dzięki któremu przygotowanie projektu będzie z pewnością łatwiejsze, atrakcyjniejsze i mniej czasochłonne.

Bibliografia

1. Antkowiak Z., *Kościół Wrocławia*, Muzeum Archidiecezjalne we Wrocławiu, 1991.
2. Czerwiński J., *Wrocław. Przewodnik turystyczny*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2004.
3. Fabisiak W., Tyszkiewicz J., Wiszewski P., Żerelik R., *Dzieje powiatu wrocławskiego*, Starostwo Powiatowe we Wrocławiu. Muzeum Ślązańskie w Sobótce, Wrocław-Sobótka 2002.
4. Małachowicz E., *Ostrów Tumski i wyspy we Wrocławiu*, Arkady 1988.
5. Maciejewska B., *Miłość do ostatniej kluski. Przez wrocławskich ulic sto. Katedralną na Katedralny*, [w:] *Gazeta Wyborcza* (edycja dolnośląska), 22-23.05.1999.
6. Maciejewska B., *Spacer z Beatą po Wrocławiu (1) – Ostrów Tumski*, [w:] *Gazeta Wyborcza* (edycja dolnośląska), 20.06.2002.
7. Perzyński M., *Tajemnice wrocławskiego Ostrowa Tumskiego i zamków biskupich. Przewodnik turystyczny*, Wrocławski Dom Wydawniczy, Wrocław 2005.
8. Szumski T., *500 zagadek o Wrocławiu*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1971.
9. Urbanek M., *Mostek Czarownic. Baśnie Wrocławia*, Europa 2004.
10. *Dolnośląskie Ścieżki*. Kwartalnik Metodyczny DODN we Wrocławiu.

Tomasz Maksymowicz

Projekt „Rola i miejsce Wielkopolski w dziejach Polski”

Chcę się podzielić pomysłem tematu z zakresu historii, jaki podjąłem się zrealizować posługując się metodą projektów. Był to mianowicie temat pt. „Powstanie Wielkopolskie 1918-1919”. Moim głównym celem było ukazanie Powstania Wielkopolskiego jako tego jedyne zwycięskiego zrywu niepodległościowego. Celem, czy też celami pobocznymi było ukazanie Powstania Wlkp., które miało wpływ i związki nie tylko z historią, ale także liczne powiązania interdyscyplinarne. Nasuwa się tu pytanie: dlaczego taki właśnie temat? Postanowiłem zająć się tym tematem, ponieważ samo powstanie jest w historiografii polskiej jedynym zwycięskim, zakończonym pełnym sukcesem militarnym i politycznym, gdyż cała praktycznie Wielkopolska znalazła się w granicach II RP.

Temat, jaki zaproponowałem uczniom, okazał się z biegiem czasu na tyle dla nich interesujący, że ku mojemu pozytywnemu zaskoczeniu musiałem zmienić temat projektu na „Rola i miejsce Wielkopolski w dziejach Polski”. Okazało się, że uczniowie, którzy nie bardzo interesują się historią znaleźli coś także dla siebie. Temat okazał się szeroki i obszerny. Nie ograniczył się tylko do samej historii ale także wskazał na powiązania z innymi przedmiotami.

Tematy zaproponowane i opracowywane przez uczniów:

1. Minisłowniczek gwary wielkopolskiej. Uczeń opracował ten temat jako tabelkę z uwzględnieniem dzisiejszego znaczenia poszczególnych słów.
2. Wykonanie mapy obszaru Wielkopolski z kolorowymi herbami miast, która jest systematycznie uzupełniana.
3. Opracowanie i wykonanie drzewa genealogicznego piastowskich książąt Wielkopolski, wraz z ich wizerunkami i okresami panowania.
4. Zebranie podań i legend wielkopolskich oraz ich opracowanie w formie albumu.
5. Historia rozpracowania przez trzech polskich kryptologów z uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: Mariana Rejewskiego, Henryka Zygalskiego i Jerzego Różyckiego, niemieckiej supermaszyny szyfrującej Enigma. Uczniowie uznali, że najlepiej temat ten wypełni forma albumu.
6. Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Temat ten opracowany został przez uczniów i przedstawiony jako szkolna gazetka okolicznościowa.
7. Historia grobu Powstańca Wielkopolskiego znajdującego się na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu. Uczniowie uznali, że opracowują go jako album ze zdjęciami wraz z opisem historii miejsca spoczynku.
8. Opracowanie historii i zbieranie pamiątek na temat zamku królewskiego w Poznaniu. Uczniowie uznali, że opracowanie będzie polegać na zbieraniu nawet najdrobniejszych wycinków i artykułów prasowych na ten temat. Oprócz tego powstaje album.
9. Życie i twórczość Antoniego Serbeńskiego, malarza ziemi ostrzeszowskiej. Uczniowie opracowują go jako album zawierający bogaty życiorys artysty oraz reprodukcje jego obrazów wraz z opisem.
10. Historia o Maksymiliana Kolbego, więzionego przez Niemców w Ostrzeszowie. Ten temat został opracowany w formie albumu.

11. Wykonany został także przez uczniów album o Muzeum Mazurka Dąbrowskiego.
12. „Historia miast Wielkopolski”. Uczniowie stwierdzili, że będzie on opracowany jako cykl artykułów prasowych na ten temat, zbieranych z całej Wielkopolski.
13. Poznański Czerwiec 1956 roku, który został zrealizowany jako album.
14. Uczniowie wykonali album poświęcony osobie Józefa Wybickiego, twórcy polskiego hymnu narodowego.
15. Opracowany jest także album poświęcony osobie Ignacego Jana Paderewskiego i gmachowi Nowej Giełdy przy ul. Krupniczej we Wrocławiu.
16. Powstał także wykonany przez uczniów album o osobie prezydenta RP prof. Stanisława Wojciechowskiego. Jego osoba posiada także związki z Wielkopolską przez miejsce urodzenia, jakim jest Kalisz.
17. Zorganizowana została wystawka okolicznościowych monet i znaczków pocztowych przedstawiających miasta Wielkopolski.
18. W formie albumu opracowany został temat bitwy nad Bzurą we wrześniu 1939 roku.
19. W podobnym tonie uczniowie wykonali także album poświęcony historii Armii Poznań walczącej we wrześniu 1939 roku.
20. Opracowana została także historia Wielkopolskiej Brygady Kawalerii. Sami uczniowie stwierdzili, że przedstawiona będzie jako album okolicznościowy.
21. Powstał także album o osobie księdza Piotra Wawrzyniaka, który położył podwaliny spółdzielczości i samorządności wobec Kulturkampfu w Wielkopolsce.
22. Przedstawiona została w formie albumu historia słynnego strajku dzieci we Wrześni. Uczniowie stwierdzili, że będzie to optymalna forma opracowania tego zagadnienia.
23. Wykonany został album o osobie Michała Drzymały. Została tutaj także zastosowana przez uczniów najtrafniejsza ich zdaniem forma wypowiedzi, jaką jest w tym temacie album.

Osobiście jestem zadowolony z tego, że sam pierwotny temat projektu został rozszerzony przez samych uczniów, którzy dostrzegli w nim wiele ciekawych i licznych wątków oraz tematów pobocznych, które mają jednak związki, jeżeli nie z samym zrywem niepodległościowym i działaniami zbrojnymi, to z samą Wielkopolską, która była areną działań wojennych podczas powstania.

Bardzo cenna była każda inicjatywa uczniów, aby temat projektu urozmaicić. Dzięki tym działaniom temat projektu nie stał się nudny i monotony dla ucznia, jak również dla potencjalnego odbiorcy. Zaletą tych działań jest fakt, że każdy uczeń znalazł coś, co go zainteresowało, i to nie tylko na gruncie historii, ale także w innych przedmiotach, które jego zdaniem mogą wzbogacić wypowiedź. Metoda projektów okazała się więc doskonałą formą samorealizacji oraz samodoskonalenia uczniów nie tylko z historii.